

REPUBLIKA HRVATSKA  
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA  
SKUPŠTINA

*Materijal za sjednicu*



**INFORMACIJA O  
STANJU I PROBLEMATICI U  
STOČARSTVU NA PODRUČJU  
OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE**

*Materijal pripremili:*

- *Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije*
- *Hrvatska poljoprivredna komora Podružnica Osječko-baranjske županije*
- *HPA Županijski uredi Donji Miholjac i Darda*
- *HGK Županijska komora Osijek*

Osijek, svibnja 2011.

# **INFORMACIJA O STANJU I PROBLEMATICI U STOČARSTVU NA PODRUČJU OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE**

## **Uvod**

Osječko-baranjska županija sa svojim proizvodnim kapacitetima biljne proizvodnje ima jedno od značajnijih mjesta među županijama u Republici Hrvatskoj. Resursi biljne proizvodnje jedan su od preduvjeta proizvodnje dovoljnih količina animalnih bjelančevina: mesa, mlijeka i jaja za ishranu stanovništva, zbog čega županija u svom razvojnom dijelu ukupnog agrara posebno mjesto ustupa razvoju stočarske proizvodnje.

Postojeći obim biljne proizvodnje je preduvjet za pripremu dovoljne količine stočne hrane kao osnovnog čimbenika za kvalitetan uzgoj stoke. Temeljem dosadašnjih spoznaja mogućnosti stočarske proizvodnje, Županija bi mogla proizvesti znatno veće količine svih proizvoda životinjskog podrijetla u odnosu na potrebe njezinog stanovništva. Na taj bi način mogli podmiriti ne samo tržišne potrebe Osječko-baranjske županije nego i veći dio tržišta Republike Hrvatske, pa čak i dio Europske unije.

Iz tog razloga neophodno je u stočarstvu povećati stočni fond, modernizirati proizvodne kapacitete radi poboljšanja kakvoće proizvoda i omogućiti prehrambenu sigurnost stanovništva u što većoj mjeri domaćim konkurentnim poljoprivrednim proizvodima. Jednako tako je cilj stvoriti uvjete za proizvodnju ekoloških proizvoda, koja predstavlja budućnost u poljoprivrednoj proizvodnji imajući u vidu da je zahtjevno Europsko tržište prepoznalo vrijednost poljoprivrednog proizvoda proizvedenog na ekološki način.

Stanje stočarstva obilježavaju manji proizvodni kapaciteti obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koja prevladavaju u ovoj poljoprivrednoj grani u Hrvatskoj, s nekonkurentnom proizvodnošću po grlu i često slabom kakvoćom proizvoda. Takvo stanje utječe i na razmjerno mali udio stočarstva (40%) u ukupnoj vrijednosti proizvodnje u poljoprivredi Hrvatske, dok udjeli stočarstva u razvijenim europskim zemljama su za dvadeset i više postotnih poena viši. Unutar stočarstva prema udjelu u vrijednosti ukupne proizvodnje svinjogojstvo je zastupljeno sa 35%, govedarstvo 32,5%, zatim peradarstvo sa 26,7%, znatno manje ovčarstvo sa 2,5%, te konjogojstvo i drugo.

## **Vodeći trendovi ili značajne promjene u eksploataciji i gospodarenju životinjama u Republici Hrvatskoj i Osječko-baranjskoj županiji**

U zadnjih deset godina značajne su promjene u sustavima stočarske proizvodnje odnosno u eksploataciji i gospodarenju životinjama. Promjene su prije svega posljedica izmijenjene vlasničke strukture, primjene Zakona o poljoprivredi, Zakona o poljoprivrednom zemljištu, Zakona o ekološkoj proizvodnji i Zakona o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju. Tome treba pridružiti Zakone, koji uređuju uvjete proizvodnje, a to je Zakon o stočarstvu, Zakon o veterinarstvu, te Zakon o zaštiti životinja.

Ciljevi i mjere politike izmijenjene vlasničke strukture su povećanje veličine obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, odnosno okrupnjavanje posjeda putem prodaje ili zakupa poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države. Ovaj je proces promjena započeo 1992. godine i promjene se dinimiziraju ubrzano zadnjih godina učlanjenjem Hrvatske u WTO (Svjetska trgovinska organizacija), a aktivnosti se usmjeravaju i na buduće priključenje Republike Hrvatske u EU. Hrvatska ima značajne biološke resurse pogodne za ekološku poljoprivredu, koja daje značajan prilog promjenama u gospodarenju i eksploataciji životinjskih i biljnih proizvoda na ekološko prihvatljiv način.

U infrastrukturi životinjske proizvodnje zadnjih se desetak godina događaju velike promjene. Poslovna politika je usmjerena na isticanje domaće konkurentne proizvodnje u zadovoljenju potreba za prehrambenim proizvodima kao i "proširenja" poljoprivrednih ciljeva na sveukupni seoski prostor, što je na tragu suvremenih određenja u EU.

Pravci djelovanja poljoprivredne politike za restrukturiranje poljoprivrednog sektora moraju biti:

- obiteljska gospodarstva kao središnja mjesta proizvodnje,
- specijalizacija proizvodnje (izgradnja i adaptacija farmi),
- pomoć usmjerena vitalnim komercijalnim gospodarstvima - farmama,
- osuvremenjivanje proizvodnih kapaciteta, agrotehničkih i agroekonomskih postupaka,
- poticanje mlađih obiteljskih gospodarstava, (stručno osposobljavanje i informiranje poljoprivrednika)
- visoko iskorištenje proizvodnih potencijala životinja,
- veća primjena znanja i izobrazba farmera,
- jačanje uloge poljoprivrednih proizvođača na tržištu poljoprivrednih proizvoda,
- poticanje ugovaranja što je moguće većeg obujma proizvodnje sa prehrambenom industrijom,
- provedba novčanih potpora i naknada u poljoprivredi,
- provedba selekcijskog rada u stočarstvu,
- savjetodavna potpora,
- povećanje učinkovitosti djelovanja upravnih i stručnih službi te udruženja u poljoprivredi,
- osigurati što bezbolniju prilagodbu poljoprivrednih gospodarstava kretanjima cijena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na međunarodnom tržištu,
- ublažiti negativne posljedice liberalizacije trgovine u skladu s pravilima Svjetske trgovačke organizacije i preuzetim hrvatskim obvezama.

## 1. Govedarska proizvodnja

Govedarska proizvodnja najznačajnija je grana stočarstva i jedna je od najvažnijih grana ukupne poljoprivredne proizvodnje. Osim što se u sustavu govedarske proizvodnje osiguravaju značajni proizvodi (mlijeko i meso) njezina je važnost posebice naglašena zbog komplementarnosti s ratarskom proizvodnjom. Uz to što su goveda veliki potrošači ratarskih proizvoda oni u značajnoj mjeri doprinose prirodnom povećanju plodnosti tla.

Popis poljoprivrede iz 2003. godine iskazuje da Hrvatska ima 448.532 poljoprivrednih gospodarstava ili 85.734 gospodarstava manje nego ranije. Prosječna stopa smanjivanja broja gospodarstava iznosila je 1,34%. U tranzicijskim zemljama dinamičnijeg razvoja ukupnog gospodarstva, smanjivanje broja poljoprivrednih gospodarstava godišnje se kreće i do 5%.

Značajnije smanjivanje broja poljoprivrednih gospodarstava očekuje se stupanjem na snagu članka 23. Zakona o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Narodne novine", broj 92/10.). Naime, uvjet za ostvarenje izravnih plaćanja za obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja su u prethodnoj kalendarskoj godini ostvarila više od 24.000,00 kuna primitaka od izravnih plaćanja jest status obveznika poreza na dohodak nositelja gospodarstva po osnovi obavljanja djelatnosti poljoprivrede. Za potrebe utvrđivanja ispunjavanja ovoga uvjeta uračunat će se primici od izravnih plaćanja, sukladno ovom Zakonu. Za potrebe utvrđivanja ispunjavanja navedenog uvjeta u 2011. godini računat će se primici od izravnih plaćanja u 2010. godini, sukladno Zakonu o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Narodne novine", broj 83/09., 153/09. i 60/10.).

Nositelji gospodarstva obvezni su pri podnošenju zahtjeva za izravna plaćanja u tekućoj godini priložiti dokaz Agenciji za plaćanja da su upisani u Registar obveznika poreza na dohodak pri Poreznoj upravi, sukladno propisima o porezu na dohodak.

Proces smanjivanja proizvodnih kapaciteta u govedarstvu otvara, naglašeniju proizvodnu specijalizaciju proizvođača i to na proizvodnju mlijeka i tov junadi. Unatoč velikom padu broja krava, u odnosu na razdoblje prije rata oživljava proizvodnja kravljeg mlijeka i to po osnovi određene intenzifikacije u proizvodnji i većoj godišnjoj produkciji po kravi.

### 1.1. Brojno stanje goveda

Tablica 1. Brojno stanje goveda u Osječko-baranjskoj županiji za 2009. - 2010. godinu prema podnesenim zahtjevima za isplatu novčanih potpora

	Osječko-baranjska županija		Republika Hrvatska		OBŽ/RH %	
	2009.	2010.	2009.	2010.	2009.	2010.
Krave	26.799	28.688	207.747	212.222	12,90 %	13,51 %
Junice i steone junice	9.029	6.638	56.888	42.447	15,87 %	15,64 %
Goveda u tovu	39.391	32.375	114.208	116.034	34,49 %	27,90 %
<b>UKUPNO</b>	<b>75.219</b>	<b>67.701</b>	<b>378.843</b>	<b>368.877</b>	<b>19,85 %</b>	<b>18,35 %</b>

Izvor: Godišnje izvješće za 2009 i 2010. godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće  
 Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Trend povećanja broja krava za razdoblje od ratne 1991. godine je očit ako se suočimo sa spoznajom ratnog gubitka stočnog fonda od 50%.

Godišnje potrebe za govedarskim proizvodima u Republici Hrvatskoj su: 1,2 milijarde litara mlijeka, što predviđa potrošnju 260 litara po stanovniku, te 68.150 tona govedeg mesa što pretpostavlja potrošnju 14 kilograma po stanovniku. Navedene potrebe nameću nužnost određivanja statusa govedarstva u poljoprivrednoj proizvodnji, te usmjeravanje govedarske proizvodnje u izgradnju novih modernih farmi uz adaptaciju postojećih, a uspostavom malih proizvodnih sustava, sustava krava-tele, veće završne težine grla, naravno sa ciljanim pasminskim sastavom. Sve navedeno može se realizirati uz kvalitetna kreditna investiranja, visokom razinom znanja i primjenjivanje tehnologije sukladne pravilima struke uz mjere državne potpore i osiguranog tržišta.

Tablica 2. Pregled otkupljenih količina mlijeka

	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	%
2003.	525.028.000	55.325.180	10,5
2004.	532.838.138	57.048.394	10,7
2005.	605.321.043	76.249.040	12,6
2006.	631.619.285	91.892.012	14,6
2007.	653.850.986	102.578.132	15,7
2008.	657.753.856	114.875.213	17,5
2009.	675.246.913	140.770.481	20,8
2010.	623.881.162	135.008.408	21,6

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće  
 Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Proizvodnja mlijeka u Hrvatskoj u 2010. godini bilježi pad od 9,2 % u Osječko-baranjskoj županiji proizvodnja mlijeka bilježi pad od 4,1%. Unatoč padu proizvodnje Osječko-baranjska županija i dalje drži vodeće mjesto u proizvodnji mlijeka, u 2010. godini, na području Županije otkupljeno je 135.008.408 litara što čini 21,6% ukupno otkupljenih količina mlijeka. Uzimajući u obzir činjenicu da Županija raspolaže velikom bazom proizvodnje biljne hrane i mogućnost proizvodnje kvalitetne krme, postoji značajni prostor za daljnje povećanje proizvodnje mlijeka.

Tablica 3. Pregled broja isporučitelja kravljeg mlijeka

	Broj isporučitelja u RH	Broj isporučitelja OBŽ	Udio u ukupnom broju isporučitelja
2004.	50.777	2.843	5,60
2005.	44.560	2.613	5,86
2006.	38.145	2.243	5,88
2007.	31.959	1.933	6,05
2008.	27.449	1.675	6,10
2009.	23.690	1.590	6,6
2010.	19.937	1.367	6,9

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

## 1.2. Obuhvat rasplodnih krava pod uzgojno selekcijskim radom

Tablica 4. Pregled broja krava pod obuhvatom HPA (Donji Miholjac i Darda) na dan 31.12.2010. godine

Područna selekcijska služba	Kontrola mliječnosti	Kontrola rasploda	Ukupno obuhvaćeno krava
31.12.2004.	5.380	7.485	12.865
31.12.2005.	6.403	7.273	13.676
31.12.2006.	8.514	8.720	17.234
31.12.2007.	13.508	4.029	17.537
31.12.2008.	14.047	4.086	18.133
31.12.2009.	16.177	4.085	20.262
31.12.2010.	20.300	5.500	25.530

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija ured Darda i Donji Miholjac

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Kontrolni asistenti u područnim selekcijskim službama prema mjesečnom programu rada prate proizvodnost mlijeka kontroliranih krava i uzimaju uzorke mlijeka. Uzorci se dostavljaju na analizu u središnji laboratorij Hrvatsko stočarsko selekcijskog centra u Križevcima. Tijekom 2010. godine na području Županije kontrolom mliječnosti obuhvaćeno je 20.300 krava, dok je pod kontrolom rasploda još 5.500 krava.

Tablica 5. Prosječna laktacijska proizvodnja (u kilogramima) na poljoprivrednim gospodarstvima koja su obuhvaćena uzgojno-selekcijskim radom na području Osječko-baranjske županije

Pasmina	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2009.	2010.
Simentalac	4.872	4.779	4.800	4.934	5.212	5.484	5.547
Holstein	5.751	5.746	5.770	7.019	7.262	7.545	7.612

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija,

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

U pasminskoj strukturi na području Osječko-baranjske županije na obiteljskim gospodarstvima većinom je zastupljena simentalaska pasmina sa 55%, dok je na govedarskim farmama-tvrtkama 100% zastupljen crni holstein. Važno je naglasiti da je povećano zanimanje za pasminama crnog i crvenog holsteina osobito na onim obiteljskim gospodarstvima na kojima je primarna proizvodnja mlijeka, jer su kroz uzgojno selekcijski rad gdje se na edukaciju i primjenu novih tehnologija ulaže znatan trud, upoznati sa svim njihovim prednostima i manama u odnosu na krave simentalске pasmine. Proizvodnja mlijeka po kravi na poljoprivrednim gospodarstvima je 5.547 kilograma (simentalac), odnosno 7.612 kilograma (holstein).

### 1.3. Operativni plan razvitka govedarske proizvodnje

Operativni plan razvitka govedarske proizvodnje sačinjen je kao integralni projekt iz kojeg je na temelju raspoloživih podataka i bilance potreba izrađena projekcija njegova razvoja uvažavajući pri tome ekonomske pokazatelje cjelovite isplativosti te isplativosti pojedinih proizvodnih sustava, čiji je nositelj Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu. Operativni programa razvitka govedarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj donijela je Vlada Republike Hrvatske na 31. sjednici od 8. kolovoza 2004. godine.

Programom je predviđeno da se izgradi:

- 1.200 novih mliječnih farmi prosječnog kapaciteta od 40 krava (20 do 100 krava)
- 6.000 postojećih adaptiranih farmi prosječne veličine 15 krava
- 228 novih farmi proizvodnog sustava krava-tele, s prosječno 60 krava.

Za provedbu Programa HBOR je osigurao kreditna sredstva u iznosu od 2.467.594.060,00 kuna. Kreditna sredstva odobravaju se korisniku na razdoblje do 10 godina uz 2 godine počeka i kamatnu stopu od 4%.

Jamstvo za povrat kredita HBOR-u osigurava Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG) u vrijednosti od 50% kreditnog zaduženja, dok drugih 50% jamstava preuzima investitor (poljoprivredno gospodarstvo) pri čemu kao zalog daje izgrađeni ili adaptirani objekt te druge svoje nekretnine po potrebi. Za ovu kreditnu liniju predviđeno je korištenje kapitalnih ulaganja od 25% od odobrenog kredita, odnosno 25% kreditnih sredstava su bespovratna. Maksimalni iznos kapitalnih ulaganja je 500.000,00 kuna. Najviši iznos kredita je 3.500.000,00 kuna.

Provedba Programa imala je za cilj govedarskoj proizvodnji osigurati dobre pozicije u pregovorima sa Europskom unijom pri određivanju kvote za mlijeko. Radi svjetske krize koja ima veliki utjecaj i na Republiku Hrvatsku u 2009. godini niti jedan novi kreditni zahtjev iz Operativnog programa razvitka govedarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj nije obrađen u HBOR-u. Stupanjem na snagu Pravilnika o potpori kapitalnim ulaganjima u poljoprivredi ("Narodne novine" broj 140/09. od 25. 11. 2009. godine) investicijske potpore vezani uz provedbu Operativnih programa Vlade Republike Hrvatske nisu predviđene, nime za korisnike koji su do dana stupanja na snagu novoga Pravilnika podnijeli zahtjev nadležnom povjerenstvu za zaprimanje zahtjeva pri provođenju Operativnih programa Vlade Republike Hrvatske za odobrenje složenih investicija II skupine rješavat će se prema odredbama Pravilnika o provedbi modela kapitalnih ulaganja u poljoprivredi i ribarstvu ("Narodne novine" 66/08., 114/08.) ukoliko završe investiciju i podnesu zahtjev za ostvarivanje kapitalnih ulaganja do 31.12.2010. godine. Na ovaj način Ministarstvo je ukinulo sve operativne programe koje je donijela Vlada Republike Hrvatske.

Usvojenim Operativnim programom razvitka govedarske proizvodnje planirano je bilo da se tijekom pet godina uspostavi značajan broj suvremenih proizvodnih jedinica osiguranjem povoljnih uvjeta u djelu osiguranja finansijskih sredstava odobrenjem povoljnih kredita za izgradnju ili adaptaciju farmi putem Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR), te povoljnih uvjeta osiguranja kredita čiji su nositelji HBOR i Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG).

Uz navedene uvjete planirani rezultati u promatranom razdoblju nisu ostvareni. Od planirane izgradnje 1.200 novih mliječnih farmi, 228 farmi za proizvodnju teladi za tov (sustav krava-tele) te adaptaciju 6.000 postojećih manjih farmi, ukupno su sredstvima HBOR-a izgrađene samo 743 farme, i to: 170 novih farmi, 10 adaptacija postojećih farmi te izgrađene 3 farme u sustavu krava-tele.

Razlozi slabijih rezultata provedbe Programa bili su sljedeći:

1. nedovoljna zainteresiranost proizvođača,
2. izbjegavanje obveze velikog kreditnog zaduženja,
3. raspolaganje s nedovoljnim površinama poljoprivrednog zemljišta,
4. problemi sa pribavljanjem potrebne dokumentacije (strogi prostorni planovi),

5. neposjedovanje građevinskih dozvola kod postojećih farmi,
6. manjak specijaliziranih tvrtki koje se bave izgradnjom farmi,
7. nedovoljne kontrole i analize proizvodnih rezultata na farmama.

1. Vrsta i veličina proizvodnih sustava:
  - izgradnja novih farmi kapaciteta od 20 do 200 grla,
  - adaptacija postojećih farmi kapaciteta od 10 do 30 grla,
  - uspostava sustava krava-tele kapaciteta od 20 do 150 grla,
  - izgradnja tovilišta kapaciteta od 50 do 250 grla,
  - adaptacija tovilišta kapaciteta od 50 do 250 grla,
  - izgradnja ostalih objekata (centri za umjetno osjemenjivanje, testne stanice i sl.) i
  - izgradnja infrastrukture na farmi (silosi, gnojišta, objekti za uzgoj podmlatka, mehanizacija i sl.).
2. Iznosi kreditnih sredstava i uvjeti njihova dobivanja
  - maksimalni iznos kredita do 11.000.000,00 kuna,
  - kamatna stopa 4% godišnje,
  - vrijeme otplate kredita 15 godina,
  - početak otplate kredita do 2 godine,
  - uvjeti osiguranja kredita: 50% garancije preuzima HAMAG, a za preostalih 50% HBOR se upisuje na izgrađenu nekretninu. Osnovica za izračun garancije određuje se nakon uplate kapitalnog ulaganja na račun banke u svrhu umanjenja glavnice kredita.

Ostvarivanje prava na povrat kapitalnog ulaganja do 50% vrijednosti kredita, ali ne više od 3.500.000,00 kuna, ostvarivanje prava na sufinanciranje troškova izrade projektne dokumentacije i infrastrukture (put, struja, voda i sl.) iz sredstava ruralnog razvitka Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, ostvarivanje prava na sredstva predpristupnih fondova EU (umjesto kapitalnih ulaganja), ostvarivanje pravo prvenstva pri raspodjeli državnog zemljišta, izrada projektne dokumentacije uz mogućnost raspolaganja tipskim objektima.

Radi što učinkovitijeg iskorištavanja novčanih sredstava za provedbu Programa ista se nisu davala neposredno na raspolaganje korisnicima, veće su bila položena u banci i koristila su se na temelju odobrene kupovine ovjerene od strane ovlaštene stručne službe i priloženih računa.

Tablica 6. Planirani obujam proizvodnje mlijeka te struktura farmi

Kategorija farme	Broj farmi	Broj krava	Proizvodnja mlijeka (litara)	
			Prosječno po kravi	Ukupno
Male farme (4 Krave)	42.300	169.200	2.500	423.000.000
Adaptiran farme (15 krava)	6.000	90.000	4.500	405.000.000
Specijalizirane farme (40 krava)	1.200	48.000	6.000	288.000.000
Specijalizirane velike farme (600 krava)	20	12.000	7.000	84.000.000
<b>Ukupno</b>	<b>49.520</b>	<b>319.000</b>	<b>3.759</b>	<b>1.200.000.000</b>

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija,

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Program je koordinirala i provodila HZPSS županijska podružnica, čiji je predstavnik predsjednik Županijskog stručnog povjerenstva za provedbu Programa. Izbor investitora obavlja stručno povjerenstvo na razini županije, a konačnu odluku o odabiru donosi Središnje stručno povjerenstvo. Na području Županije vladao je veliki interes za ovaj Program, te su u tu svrhu predstavnici HZPSS podružnice Osječko-baranjske županije održali 10-tak predavanja pred oko 350 proizvođača mlijeka.

Tablica 7. Broj kreditnih zahtjeva - Operativni program razvitka govedarske proizvodnje u RH

	Zaprimljeni zahtjevi	Odobreni zahtjevi kn	Potpisani Ugovori
Hrvatska ukupno	335	484.161.744,00	231
Osječko-baranjska županija	60 (17,9%)	91.074.450,00 (18,8%)	38 (16,5%)

Izvor: HBOR, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

#### 1.4. Problematika u govedarskoj proizvodnji

Problematika u govedarskoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije je višestruka. Male proizvodne jedinice i niska razina proizvodnje mlijeka u odnosu na zemlje EU ne mogu osigurati konkurentnost govedarstva u uvjetima otvorenog tržišta, pa je Republika Hrvatska, unatoč značajnoj državnoj potpori mliječnom sektoru i dalje prisiljena uvoziti mlijeko i meso da bi zadovoljila vlastite potrebe, legalizacija proizvodnih objekata u stočarskoj proizvodnji, primjena Pravilnika o pregledu sirovog mlijeka namijenjenog javnoj potrošnji, prezaduženost proizvođača, nedosatak domaćeg tovnog materijala, djelomična provedba Operativnog programa, spora provedba programa raspolaganja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske i svakako neinformiranost o uvjetima, načinu proizvodnje (kvote) i poticanja poljoprivrednih proizvođača ulaskom Hrvatske u EU.

Tablica 8. Veličina stada mliječnih i kombiniranih pasmina krava u Osječko-baranjskoj županiji

Veličina stada	Broj posjednika	Broj krava
1-5	790	1.960
6-10	264	2.034
11-15	120	1.527
16-20	64	11.34
21-25	44	997
26-30	17	477
31-50	47	1.861
51-100	26	1.793
101-250	22	3.243
251-500	17	5.989
501-1000	5	3.724
>=1001	1	1.143
Ukupno	1.417	25.882

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Kako bi govedarska proizvodnja postala konkurentna na otvorenom tržištu i u cijelosti zadovoljila domaće potrebe za mlijekom i mesom nužno je u govedarstvu uspostaviti nove proizvodne sustave koji će se veličinom proizvodne jedinice (Farme), razinom proizvodnje te primjenom tehnoloških procesa moći nositi sa proizvodnim sustavima drugih razvijenih stočarskih zemalja.

Takove ukupne količine proizvedenog mlijeka nisu dostatne za preradbene mogućnosti i kapacitete mljekara na području Osječko-baranjske županije. Dostizanje potrebne proizvodnje zahtjeva daljnja velika ulaganja, kako u pogledu opreme, tehnologije, tako i u pogledu povećanja zemljišnog posjeda obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, te stručnog znanja i kvalitetnijeg rada.



Tablica 9. Otkup kravljeg mlijeka za razdoblje 2007.-2010. godina

Naziv mljekare	KOLIČINA (kg)				Udio u količini 2010.(%)
	2007.	2008.	2009.	2010.	
DUKAT	283.276.654	263.399.058	272.675.987	247.995.615	39,75
VINDIJA	164.767.316	171.662.035	177.712.995	166.830.431	26,74
MEGGLE HRVATSKA	46.050.521	37.582.888	42.547.528	38.480.958	6,17
BELJE DD TMP	21.820.070	27.013.373	29.719.974	31.431.453	5,04
	515.914.561	499.657.354	522.656.484	484.738.457	

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Osim navedenog, ima i drugih čimbenika koji znakovito utječu na sadašnje stanje i trendove u govedarskoj proizvodnji. To su stanja u prerađivačkoj industriji mlijeka, u mesoprerađivačkoj industriji i njihovoj međusobnoj povezanosti, kakvoća mlijeka i mliječnih proizvoda, kao i kakvoća mesa i mesnih proizvoda. Posebno je naglašen problem cjenovnih odnosa u otkupu sirovina.

Analizirajući ove tablice možemo zaključiti da u proteklih sedam godina proizvodnja mlijeka osobito na području Županije bilježi veliki rast, kvantitativan i kvalitativan. Međutim moramo biti oprezni jer je vidljivo da se iz godinu u godinu smanjuje broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja se bave proizvodnjom mlijeka što značajno narušava gospodarsku sliku ruralnog prostora, a uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda bilježi rast.

Pravilnik o kakvoći svježeg sirovog mlijeka propisao je temeljne zahtjeve kakvoće mlijeka pri otkupu, način ispitivanja njegove kakvoće i uvjete koje moraju ispunjavati ovlaštene referentne laboratorije za ispitivanje kakvoće sirovog mlijeka. To mlijeko mora udovoljavati sljedećim zahtjevima kakvoće:

- da sadrži najmanje 3,7% mliječne masti,
- da sadrži najmanje 3,2% bjelančevina,
- da sadrži najmanje 8,5% bez masne suhe tvari,
- da je broj mikroorganizama manji od 100.000 u 1 mililitru (standard),
- da je broj somatskih stanica manji od 400.000 u 1 mililitru (standard).

Tablica 10. Kriteriji i visina poticaja za svježe kravlje mlijeko

2007. godina				Od 01. 08. 2008. godina			
Ispravak vrijednosti	Razvrstavanje u klase		Broj somatskih Stanica	Ispravak vrijednosti	Razvrstavanje u razrede		Broj somatskih stanica
	Klasa	Broj mikroorganizama			Razred	Broj mikroorganizama	
1,15	E	≤ 50.000	≤ 400.000	1,00	I	≤ 100.000	≤ 400.000
1,025	I	≤ 100.000	≤ 400.000				
0,90	II	≤ 400.000	≤ 600.000	0,70	II	≤ 100.000	≤ 400.000
0,80	III	> 400.000	> 600.000				

Izvor: "Narodne novine" broj /2002, 153/05 i 123/07 i 81/08.

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Mljekare plaćaju litru mlijeka kvalitete 3,7 mm i 3,2 proteina nešto više od 2,00 kuna zavisno od cijene mlijeka u EU, a Ministarstvo prema Sporazumu s proizvođačima mlijeka sufinanciraju razliku do 2,40 kuna. U Republici Hrvatskoj svakodnevno nedostaje 500.000 litara mlijeka. Stočna hrana (kukuruz, suncokretova pogača...) u odnosu na proteklu godinu poskupjela više od 100 posto, čime se proizvodnja litre mlijeka popela na više od 4 kune, dok proizvođač zajedno sa subvencijama države dobije najviše do 3,70 kuna za litru, a takvih je vrlo mali broj.

Obračun osnovne cijene mlijeka obavlja se na temelju postotne vrijednosti težinskih udjela sadržaja mliječne masti i bjelančevina, te njihove jedinične novčane vrijednosti prema formuli iz Uredbe o ciljnoj cijeni svježeg mlijeka. Hrvatska poljoprivredna agencija izračunava ukupnu prosječnu cijenu mlijeka za promatrano razdoblje, a izračunata cijena mlijeka predstavlja cijenu koja je formirana na temelju sadržaja mliječne masti od 4,2% i sadržaja bjelančevina od 3,4%, osim toga agencija izračunava i novčanu vrijednost jedne masne jedinice i jedne jedinice bjelančevina. Otkupna cijena mlijeka utvrđuje se na temelju podataka o prosječnoj cijeni mlijeka u Europskoj uniji tijekom zadnja tri raspoloživa mjeseca izraženo u eurima, te podataka o prosječnom srednjem tečaju eura za iste mjesece. Ukupna prosječna cijena mlijeka za prosinac 2010. (na bazi 4,2% m.m. i 3,4% bjel.) iznosi 2,3428 kn/kg.

Tablica 11. Izračun vrijednosti masne jedinice (vMj) i jedinice bjelančevina (vBj)

Izračunati parametar osnovne cijene mlijeka	Postupak izračuna	vrijednost (kn)
vrijednost masne jedinice	$vMj = \frac{UPCM \cdot 0,45}{4,2}$	<b>0,251 kn</b>
vrijednost jedinice bjelančevina	$vBj = \frac{UPCM \cdot 0,55}{3,4}$	<b>0,379 kn</b>

UPCM = Ukupna prosječna cijena mlijeka na bazi 4,2% mliječne masti i 3,4% bjelančevina

vMj = vrijednost masne jedinice (45% udjela u UPCM)

vPj = vrijednost proteinske jedinice (55% udjela u UPCM)

Tablica 12. Vrijednosti otkupne cijene mlijeka za prosinac 2010. godine

	%	bjelančevine					Vrijednost mliječne masti(kn)
		3,00	3,10	3,20	3,30	3,40	
mliječna mast	3,60	2,0406	2,0785	2,1164	2,1543	2,1922	0,9036
	3,70	2,0657	2,1036	2,1415	2,1794	2,2173	0,9287
	3,80	2,0908	2,1287	2,1666	2,2045	2,2424	0,9538
	3,90	2,1159	2,1538	2,1917	2,2296	2,2675	0,9789
	4,00	2,1410	2,1789	2,2168	2,2547	2,2926	1,0040
	4,10	2,1661	2,2040	2,2419	2,2798	2,3177	1,0291
	4,20	2,1912	2,2291	2,2670	2,3049	2,3428	1,0542
	4,30	2,2163	2,2542	2,2921	2,3300	2,3679	1,0793
	Vrijednost bjelančevina (kn)		1,1370	1,1749	1,2128	1,2507	1,2886

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

- *Pravilnik o pregledu sirovog mlijeka namijenjenog javnoj potrošnji*

Pravilnikom se propisuje način postupanja sa sirovim mlijekom, obavljanje pregleda sirovog mlijeka te mjere koje se poduzimaju u cilju osiguranja zdravstvene ispravnosti mlijeka namijenjenog javnoj potrošnji u sirovom ili prerađenom stanju.

Posebno su propisani zdravstveni i higijenski zahtjevi za proizvodnju sirovog mlijeka, a vezano za zdravlje životinja, higijenu opreme i prostora za mužnju. Pravilnikom su propisani kriteriji za sirovo mlijeko (somatske stanice i ukupni broj mikroorganizama).

Središnji laboratorij za kontrolu mlijeka u Križevcima (nastavno: SLKM) obvezan je dostavljati nadležnim ovlaštenim veterinarskim organizacijama i nadležnom tijelu - Upravi za veterinarstvo i Upravi za veterinarske inspekcije, izvješća o geometrijskom prosjeku broja somatskih stanica tijekom tromjesečnog razdoblja, s najmanje jednim uzorkom mjesečno, i mikroorganizama u mlijeku tijekom dvomjesečnog razdoblja, s najmanje dva uzorka mjesečno, za svakog proizvođača čije mlijeko ne udovoljava propisanim kriterijima. Navedeno izvješće SLKM dužan je dostavljati odmah po utvrđivanju ne udovoljavanja sirovog mlijeka propisanim kriterijima, odnosno čim prvi tromjesečni geometrijski prosjek broja somatskih stanica premaši 400.000 u ml mlijeka, a za mikroorganizme čim prvi dvomjesečni geometrijski prosjek broja mikroorganizama premaši 100.000 u ml kravljeg mlijeka.

Osim toga SLKM je obvezan dostavljati jednom mjesečno izvješća o analizama stajskog uzorka mlijeka na broj somatskih stanica i mikroorganizama s najmanje jednim uzorkom mjesečno, svakom proizvođaču te otkupljivačima sirovog mlijeka. Po primitku obavijesti o neispunjavanju propisanih kriterija za sirovo mlijeko proizvođač mlijeka obvezan je javiti se nadležnoj ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji, te poduzeti odgovarajuće korektivne mjere kako bi u roku od naredna 3 mjeseca nalaz mlijeka ponovno bio sukladan propisanim kriterijima.

Proizvođaču mlijeka i mliječnih proizvoda namijenjenih javnoj potrošnji koji je u sustavu kontrole sirovog mlijeka od strane SLKMa, a kod kojega je utvrđen povećan broj somatskih stanica u stajskom uzorku mlijeka (geometrijski prosjek kroz tri mjeseca) te kojemu se i nakon tri mjeseca od prvog utvrđivanja nesukladnog mlijeka ponovo utvrdi povećan broj somatskih stanica u stajskom uzorku mlijeka, nadležni veterinarski inspektor/službeni veterinar mora zabraniti isporuku mlijeka. Zabrana ostaje na snazi sve dok proizvođač ne dokaže da sirovo mlijeko ponovno ispunjava propisane kriterije. Kao dokaz udovoljavanja mlijeka propisanim kriterijima, proizvođač je dužan predočiti nalaz pretraženog službenog (stajskog) uzorka mlijeka na somatske stanice koji pokazuje manje od 400.000 u 1 ml mlijeka i mikroorganizama do 100.000 u ml kravljeg mlijeka.

Otkupljivač mlijeka obvezan je, po zaprimanju nalaza o povećanom broju somatskih stanica i mikroorganizama o tome, pismenim putem, obavijestiti nadležni veterinarski ured u čijoj se nadležnosti nalazi proizvođač nesukladnog mlijeka. Otkupljivač mlijeka obvezan je proizvođača mlijeka kod kojega je utvrđen povećan broj somatskih stanica i mikroorganizama (geometrijski prosjek) upozoriti na poduzimanje propisanih mjera, te obustaviti otkup mlijeka od proizvođača koji kroz tri mjeseca nije udovoljio propisanim kriterijima.

Pravilnikom su propisan način postupanja i za mlijeko koje potječe i od drugih životinja (osim kravljeg). Kriterij za proizvodnju sukladnog mlijeka I klasa je da i ml mlijeka sadrži manje od 400.000 somatskih stanica i manje od 100.000 mikroorganizama.

Razlozi proizvodnje ne sukladnog mlijeka:

- ne održavanje higijena opreme i prostora za mužnju i osobna higijena mužača,
- ne kvalitetna hranidba,
- ne održavanje zohigijene u štali,
- zdravstveni status životinje.

S poboljšanjem higijenske kakvoće mlijeka, primjenom svih operativnih načela struke i kvalitetom rada proizvođači mlijeka mogu i moraju zbog vlastite koristi udovoljiti postavljenim kriterijima navedenog Pravilnika.

- *Legalizacija objekata*

U 2010. godini na području Osječko-baranjske županije bilo je 1.367 proizvođača mlijeka od toga 1.050 proizvođača proizvode do 50.000 kilograma mlijeka a 317 proizvođača proizvode preko 50.000 kilograma mlijeka. U većini slučajeva proizvodnja do 50.000 kilograma mlijeka odvija se u objektima koji nisu legalizirani i koji ne ispunjavaju uvjete koje će nametnuti "Nitratna direktiva". Svakako da možemo očekivati daljnje smanjenje broja proizvođača mlijeka jer su troškovi legalizacije objekata i izgradnja vodonepropusnih gnojnica (između 150.000,00 i 250.000,00 kuna ovisno o veličini objekta) u ovom trenutku ekonomski neprihvatljivi.

- *Operativni programa razvitka govedarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj*

Velika se problematika javlja u provedbi Operativnog programa. Naime jedinice lokalne samouprave su u fazi donošenja prostornih planova, a prema važećim prostornim planovima velika većina obiteljskih gospodarstava koja žele graditi i proširivati postojeće objekte kapaciteta 30 do 40 krava moraju svoju proizvodnju organizirati izvan građevinske zone. Veliki troškovi dovođenja infrastrukture (struja, voda i cesta) znatno će poskupjeti ovu proizvodnju te će znatan broj obiteljskih gospodarstava odustati od ovakvih ulaganja.

Prema Zakonu o prostornom uređenju i gradnji jedinica lokalne samouprave može u okviru svoje ovlasti donijeti odluku o komunalnom redu kojom će regulirati dozvoljeni broj uvjetnih grla koja se smiju uzgajati unutar građevinske zone. Ova odluka mora biti u skladu sa Županijskim prostornim planom. Prema Županijskom prostornom planu općine mogu dozvoliti držanje unutar naselja do 50 uvjetnih grla. Ukoliko općina ili grad donese odluku kojom će se dozvoljeni broj uvjetnih grla povećati, a koja je u skladu sa Županijskim prostornim planom omogućiti će obiteljskim gospodarstvima da sa znatno manje troškova organiziraju proizvodnju mlijeka i mesa. Ovakva odluka bit će poticaj za što većim interesom za ulaganje u izgradnju novih farmi. Djelujući u tom pravcu Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije predložio je jedinicama lokalne samouprave donošenje takvih odluka. Liberalizacijom uvjeta omogućiti će se znatno veća ulaganja u gradove/općine koje će u budućnosti kao produkt ove odluke kroz samozapošljavanje i porez na dohodak imati najveću korist.

Županija se aktivno uključila u provedbu Operativnog programa, dala mu je podlogu za provedbu izmjenama i dopunama županijskog prostornog plana kojim je omogućena izgradnja proizvodnih kapaciteta u stočarstvu i unutar građevinske zone (50 uvjetnih grla), ali i svakako i županijske potpore govedarskoj proizvodnji u visini od oko 8.500.000,00, kao i predan rad HZZPSS (od 01.01.2011. Hrvatska poljoprivredna komora HPK) i HPA Osječko-baranjske županije.

Osnovni razlog slabijih rezultata provedbe Programa bio je ne pripremljenost Ministarstva, HBOR-a i HAMAG-a na rješavanje većeg broja kreditnih zahtjeva u što kraćem roku, kao i precijenjene financijske mogućnosti HBOR-a.

*Tablica 13. Brojno stanje junadi u tovu u Republici Hrvatskoj*

	<b>2008.</b>	<b>2009.</b>	<b>2010.</b>
Domaće	72.048	64.738	50.007
Uvozne	70.062	85.040	86.426
<b>Ukupno</b>	<b>142.110</b>	<b>149.778</b>	<b>136.433</b>

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Iz tablice je razvidno da je u proizvodnji tova junadi kroničan nedostatak domaćeg tovnog materijala. Jedan od temeljnih ciljeva donošenja Operativnog programa razvitka govedarske proizvodnje bio je i osiguravanje domaćeg tovnog materijala oko 80%.

Danas se nalazimo u situaciji kada nam dnevno nedostaje preko 500.000 litara mlijeka odnosno 180 do 200.000.000 litara godišnje. Ako se nastavi trend smanjenja proizvodnje mlijeka i uzimajući u obzir potrebna investiranja poljoprivrednih gospodarstava koja proizvode do 50.000 kg mlijeka godišnje (a njih je oko 21.000) u smislu podizanje higijensko-zdravstvenih standarda prema pravilima EU, kao i ispunjavanje previla iz Nitratne direktive koja će biti obvezavajuća ulaskom RH u EU s pravom se možemo bojati daljnjeg opadanja proizvodnje mlijeka u RH, prema procjeni na oko 550.000.000 litara godišnje, a što je oko 65% potrebe Republike Hrvatske.

Analizirajući ove tablice možemo zaključiti da u proteklih sedam godina proizvodnja mlijeka osobito na području Županije bilježi veliki rast, kvantitativan i kvalitativan. Međutim moramo biti oprezni jer je vidljivo da se iz godinu u godinu smanjuje broj obiteljskih poljoprivrednih

gospodarstva koja se bave proizvodnjom mlijeka što značajno narušava gospodarsku sliku ruralnog prostora, a uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda bilježi rast. Proizvodnja mlijeka je strateška proizvodnja moramo se boriti za svaku litru proizvedenog mlijeka. Svi u okviru svojih ovlasti a naročito resorno Ministarstvo mora poduzeti sve mjere kako bi očuvalo i zaustavilo daljnje propadanje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja se bave ovom proizvodnjom, jer ona trebaju biti i nukleus za proizvodnju tovnje junadi. Županija je svojim primjerom potpora i izmjenom prostornog plana dala značajan doprinos za ovakve pozitivne pomake u govedarskoj proizvodnji.

Uz sustavne mjere poljoprivredne politike za ostvarivanje bržeg razvoja govedarstva, proizvodnju mlijeka treba poticati na više načina:

- poticati govedarsku proizvodnju koja ima osobinu razvoja,
- poticati proizvođače koji imaju znanje i koji žele surađivati sa stručnim institucijama,
- poticati mlađu dobnu skupinu koja ima raspoloživu radnu snagu i potrebne zemljišne površine,
- poticati proizvođače na proširenje stajskih kapaciteta, nabavu nove opreme, kvalitetnih grla visokog genetskog potencijala,
- poticati ishranu sukladno pravilima struke putem seminarskih edukacija.

#### **1.4.1. Unapređenje stočarske proizvodnje na području Osječko-baranjske županije**

Sagledavajući problematiku u stočarstvu na području Osječko-baranjske županije, uočeno je nekoliko problematičnih žarišta, te je Županija u 2010. godini svoje projekte usmjeravati na rješavanje uočene problematike.

Uočeni su problemi koji se odnose na:

1. Nezadovoljavajući genetski pasminski potencijal, kao i reproduktivne bolesti koje se prenose prirodnim pripustom
2. Stanje poljoprivrednih objekata u proizvodnji, preradi i čuvanju poljoprivrednih proizvoda
3. Nezadovoljavajuću kvalitetu mlijeka
4. Higijensko-zdravstvena zaštita i hranidbu u stočarstvu.

U sklopu rješavanja navedene problematike i kao odgovor na uočene probleme u obzir se uzela i mogućnost razvoja i poticanja stočarstva. Kao sinteza rješavanja aktualne problematike i poticanja Osječko-baranjska županija je u 2010. godini provela sljedeće projekte:

##### **a) *Razvoj genetskog potencijala matičnog stada na poljoprivrednim gospodarstvima za unapređenje govedarske proizvodnje na području Osječko-baranjske županije***

Sagledavajući problematiku u govedarstvu u Županiji, i u stalnom kontaktu sa relevantnim čimbenicima koji direktno i indirektno sudjeluju u govedarskoj proizvodnji (uzgajivači, Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, Hrvatska poljoprivredna agencija, mesni prerađivači) Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo uočio je da se dio problematike navedene proizvodnje nalazi u nedovoljnom poznavanju prednosti umjetnog osjemenjivanja.

Na području Osječko-baranjske županije djeluju tri udruge koje okupljaju proizvođače mlijeka. Dvije su uzgojne udruge a jedna udruga okuplja proizvođače mlijeka općenito (Udruga proizvođača mlijeka Osječko-baranjske županije, Udruga uzgajivača Holstein goveda Osječko - baranjske županije i Udruga uzgajivača simentalnog goveda Osječko-baranjske županije - u daljnjem tekstu Udruge). Udruge su podnijele Osječko-baranjskoj županiji zahtjev za provođenje Projekta pod nazivom "Razvoj i unaprjeđenje genetskog potencijala matičnog stada u govedarstvu na području Osječko-baranjske županije" (u daljnjem tekstu: Projekt).

Vrijednost Projekta je oko 3.750.000,00 kuna, od toga 675.000,00 kuna za nabavku rasplodnog genetskog materijala u govedarstvu tipa Elita osigurala je Županija. Preostali iznos osigurala su poljoprivredna gospodarstva koja su sudjelovala u provedbi projekta. Projektom se

obuhvatilo oko 12.500 plotkinja. Udruge i veterinarske stanice/ambulante rasplodni genetski materijal u govedarstvu nabavljali su na području Republike Hrvatske, a zahtjev za isplatu sredstava podnosili su Osječko-baranjskoj županiji. Osigurana sredstva Županija je isplatila na žiro pravne osobe koje je osigurala rasplodni genetski materijal. S pravnom osobom koja je osigurala rasplodni genetski materijal Udruge su sklopile Ugovor.

Ovlaštene veterinarske stanice/ambulante sudjelovale su u Projektu na način da su obavljali umjetno osjemenjivanje na matičnim stadima, te su strukturu računa umjetnog osjemenjivanja umanjili za vrijednost doze rasplodnog genetskog materijala.

Udruge su svojim članovima izdavale potvrde s odgovarajućim brojem doza (prema broju krava), na temelju kojih veterinarske stanice/ambulante nisu naplaćivale doze rasplodnog genetskog materijala u govedarstvu kategorije "Elita", kod I. umjetnog osjemenjivanja. Za poljoprivredna gospodarstva koja nisu učlanjena u Udruge doze rasplodnog genetskog materijala osigurale su se putem veterinarskih stanica i ambulanti.

Provedba Projekta ima dugoročan učinak u stočarstvu. Proizvodna svojstva ovise o genotipu, utjecajima okoline i njihovoj interakciji. Iako se utjecaji okoline mogu kontrolirati tako da budu najpovoljniji, genotip je ključni faktor, a ujedno i razlog zašto upravljanje rasplodivanjem igra veliku ulogu u genetskom napretku stada.

Županija je u proteklih pet godina za sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja u govedarstvu izdvojila oko 4.201.500,00 kuna kojim je subvencionirala oko 77.450 doza.

*Tablica 14. Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja u govedarstvu na području Županije 2004.-2010. godina*

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja u govedarstvu (u kunama)	429.000,00	467.500,00	640.000,00	640.000,00	675.000,00	675.000,00	675.000,00	<b>4.201.500,00</b>
Broj subvencioniranih doza	7.800	8.500	11.850	11.850	12.500	12.500	12.500	<b>77.450</b>

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Značajna prednost Projekta je njegova povezanost sa sprječavanjem širenja zaraza među stadima, te kontrola držanja i hranidbe životinja koje same po sebi imaju visoku ekonomsku vrijednost. Jedan od najvećih problema u govedarskoj proizvodnji odnosno proizvodnji mlijeka je nezadovoljavajući pasminski i genetski potencijal krava. Da bi se ova dva pokazatelja promijenila potrebno je provesti edukaciju obiteljskih gospodarstava i vršiti usmjereno osjemenjivanje kvalitetnim rasplodnim materijalom. Danas znatan broj proizvođača mlijeka i tovnih junadi prilikom umjetnog osjemenjivanja krava i junica koriste nekvalitetan genetski potencijal, iz razloga što im je usluga od strane ovlaštenih veterinarskih službi znatan izdatak u njihovom proračunu.

Takav način neusmjerenog osjemenjivanja uzrokuje dugoročne posljedice sa negativnim učinkom, dobiva se pomladak koji nema mliječnih proizvodnih kapaciteta. Usmjereno osjemenjivanje rasplodnim genetskim materijalom visoke kvalitete je preduvjet za intenzivnu proizvodnju mlijeka. Obzirom da je proizvodnja mlijeka takva proizvodnja koja se ne može povećati u kratkom vremenu, potreban je višegodišnji rad službi za proizvodnju sjemena i ovlaštenih veterinarskih službi.

**b) *Razvoj genetskog potencijala matičnog stada na poljoprivrednim gospodarstvima za unaprjeđenje svinjogojske proizvodnje na području Osječko-baranjske županije***

Znakovito je za svinjogojsku proizvodnju velik broj malih proizvodnih jedinica te niska razina proizvodnje. Jedan od glavnih problema s kojim se susrećemo na obiteljskim gospodarstvima je nezadovoljavajući pasminski sastav iz kojeg proizlazi tovljenik sa niskim udjelom mišićnog tkiva.

Promjene u svinjogojskoj proizvodnji uspostavljanjem novih proizvodnih sustava te uvođenjem mjera poticanja specijalizacije u svinjogojstvu nameće se ne samo zbog povoljnijeg položaja ove značajne grane već i zbog zadovoljavanja uvjeta koji vrijede u zemljama razvijenog stočarstva posebice onih u Europskoj uniji. Uspostavljanjem novih proizvodnih sustava svinjogojstvo Republike Hrvatske dostići će višu razinu konkurentnosti, ali će isto tako moći udovoljavati ekološkim i etološkim zahtjevima koji se postavljaju kao preduvjet bavljenja svinjogojskom proizvodnjom u zemljama EU.

Sagledavajući problematiku u svinjogojstvu u Županiji, i u stalnom kontaktu s relevantnim čimbenicima koji direktno i indirektno sudjeluju u svinjogojskoj proizvodnji (udruge, Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, Hrvatska poljoprivredna agencija, mesni prerađivači) Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo uočio je da se dio problematike navedene proizvodnje nalazi u nedovoljnom poznavanju prednosti umjetnog osjemenjivanja.

Naime, proizvođači se odlučuju na korištenje nerastova iz vlastitog uzgoja koji su upitne kvalitete. S ovako proizvedenom svinjom nemoguće je konkurirati na zahtjevnom europskom tržištu. Takav način neusmjerenog osjemenjivanja uzrokuje dugoročne posljedice s negativnim učinkom, dobiva se podmladak koji nema mliječnih proizvodnih kapaciteta. Usmjerenom osjemenjivanjem rasplodnim genetskim materijalom visoke kvalitete je preduvjet za intenzivnu svinjogojsku proizvodnju.

U cilju permanentnog rada na oplemenjivanju genetskog potencijala matičnog stada u svinjogojstvu Svinjogojska udruga Osječko-baranjske županije, predložila je provođenje Projekta "Razvoj i unaprjeđenje genetskog potencijala matičnog stada u svinjogojstvu na poljoprivrednim gospodarstvima na području Osječko-baranjske županije u 2010. godini." Provedba Projekta ima dugoročan učinak u svinjogojstvu. Proizvodna svojstva ovise o genotipu, utjecajima okoline i njihovoj interakciji. Iako se utjecaji okoline mogu kontrolirati tako da budu najpovoljniji, genotip je ključni faktor, a ujedno i razlog zašto upravljanje rasplodivanjem igra veliku ulogu u genetskom napretku stada.

U 2010. godini vrijednost Projekta je 650.000,00 kuna i obuhvatila je oko 12.500 plotkinja. Od ukupnog iznosa, 325.000,00 kuna osigurala je Osječko-baranjska županija, a preostali iznos od 325.000,00 kuna osigurala su poljoprivredna gospodarstva koja sudjeluju u Projektu. U provođenju Projekta sudjeluju nositelji ili članovi obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, obrtnici i zadruge, a koji su upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava.

Prema provedenom modelu, a na bazi tržišne vrijednosti rasplodnog genetskog materijala u svinjogojstvu (40,00 kuna u cijenu uključen PDV) Županija je subvencionirala dozu s 20,00 kuna, a poljoprivredna gospodarstva koja su sudjelovala u Projektu osigurala su također 20,00 kuna za jednu dozu rasplodnog genetskog materijala u svinjogojstvu.

Na području Osječko-baranjske županije oko 200 poljoprivrednih gospodarstava završilo je tečaj umjetnog osjemenjivanja u svinjogojstvu, koji im omogućava samostalno na vlastitom stadu obavljati umjetno osjemenjivanje.

Tablica 15. Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja u svinjogojstvu

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
<b>Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja</b>	161.000,00 5.300 doza	272.500,00 9.000 doza	250.000,00 10.000 doza	250.000,00 10.000 doza	225.000,00 9.000 doza	225.000,00 9.000 doza	325.000,00 16.250 doza	<b>1.708.500,00</b> <b>68.450 doza</b>
<b>Edukacija umjetnog osjemenjivanja</b>	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00				<b>40.000,00</b>
<b>Ukupno (u kunama)</b>	<b>171.000,00</b>	<b>282.500,00</b>	<b>260.000,00</b>	<b>260.000,00</b>	<b>225.000,00</b>	<b>225.000,00</b>	<b>325.000,00</b>	<b>1.748.500,00</b>

Izvor i obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije udio mišićnog tkiva, odnosno postotak mesne jedinice u 2004. bio je 55,00% u 2005. 56,00% a u 2006. godini 56,18%. Ova mjera koju Županija provodi je dugoročna i rezultati se moraju promatrati kroz nekoliko godina. U četiri godine sufinanciranja umjetnog osjemenjivanja napravljen je veliki pomak od 1,18% povećanog udjela mišićnog tkiva, još značajniji pomaci nastali su u 2008., 2009. i 2010. godini zbog reproduktivnog i proizvodnog ciklusa u svinjogojstvu.

Projekt značajno utječe na smanjenje broja oboljelih rasplodnih životinja od bruceloze (bolest koja se prenosi prirodnim osjemenjivanjem, a prenosi je nerast - zaražene životinje pobacuju, liječenje je dugotrajno, a u većini slučajeva životinje postaju nesposobne za reprodukciju - ova bolest prenosiva je i na čovjeka), koja je posljednjih nekoliko godina godina nazočna u Osječko-baranjskoj županiji.

**c) Sufinanciranje troškova tehničke dokumentacije potrebne za izgradnju građevina za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda u biljnoj i stočarskoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije**

Jedan od osnovnih problema je stanje u kojima se nalaze objekti za proizvodnju, preradu i čuvanje poljoprivrednih proizvoda, naime znatan broj navedenih objekata nisu izgrađeni u skladu sa Zakonom o gradnji i drugim podzakonskim aktima koji reguliraju navedenu problematiku.

Novo članice EU prije samog ulaska snažno su poticale svoju poljoprivrednu proizvodnju, odnosno obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja su nositelji poljoprivrednog a i gospodarskog razvitka sa povoljnim kreditnim aranžmanima, bespovratnim sredstvima, a kao kandidati za ulazak u EU imale su pristup fondovima kao što su CARDS, PHARE, ISAP i SAPARD iz kojih su svojim programima dobivali znatna bespovratna financijska sredstva, te i na taj način pripremale svoje poljoprivredne proizvođače na tržišnu utakmicu.

Djelujući u tom pravcu, kako bi poljoprivrednim proizvođačima Osječko-baranjske županije omogućili što bolju poziciju pri ulasku u EU, ovim Projektom sufinanciraju se troškovi koji prethode izdavanju, a i samo izdavanje građevinske dozvole (idejno rješenje, lokacijska dozvola, glavni projekt, po potrebi utjecaj studije na okoliš i sama građevinska dozvola).

Projektom se utjecalo na smanjenje navedenih troškova, i na poticanje poljoprivrednih proizvođača i prerađivača da grade objekte za proizvodnju, preradu i čuvanje poljoprivrednih proizvoda u skladu s zakonom. Projekt sufinanciranja troškova ishoda građevinske dozvole ima za cilj dati temelj programima koje je donijela Vlada Republike Hrvatske, a čija je realizacija pretpostavka za revitalizaciju poljoprivrede i gospodarstva Osječko-baranjske županije.

Budući da na području Županije vlada veliki interes poljoprivrednih gospodarstava za sudjelovanje u provedbi Operativnog programa unaprjeđenja govedarske proizvodnje ovaj Projekt polučio je vrlo dobre rezultate.



Županija je sudjelovala u sufinanciranju troškova tehničke dokumentacije potrebne za izgradnju građevina za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda u biljnoj i stočarskoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije na način da korisniku sufinancira najviše 50% troškova. Sufinanciranje po jednom poljoprivrednom gospodarstvu može iznositi najviše 15.000,00 kuna.

Pravo na sufinanciranje ostvaruje poljoprivredno gospodarstvo upisano u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, a ima status obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, obrta zadruge ili trgovačkog društva i zadovoljava sljedeće uvjete:

- da je podnositelj zahtjeva upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava,
- da se prebivalište, odnosno sjedište, te mjesto ulaganja nalazi na području Županije,
- da su računi za troškove tehničke dokumentacije potrebne za izgradnju građevina za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda u biljnoj i stočarskoj proizvodnji izdani u razdoblju od 1. studenog prethodne do 31. listopada tekuće godine, kada se podnosi zahtjev.

Troškovi projektne dokumentacije za ishođenje građevinske dozvole podrazumijevaju troškove izrade i ishođenja, kako slijedi:

1. idejno rješenje,
2. utjecaj studije na okoliš (po posebnom propisu),
3. lokacijska dozvola,
4. glavni projekt i
5. rješenja o uvjetima građenja
6. potvrdu glavnog projekta.

*Tablica 16. Pregled zaprimljenih zahtjeva*

<b>Godina</b>	<b>Broj zahtjeva</b>	<b>Vrijednost ulaganja</b>	<b>Odobreni iznos</b>
2005.	15	488.899,00	200.000,00
2006.	23	729.422,04	300.000,00
2007.	16	700.192,94	193.495,47
2008.	24	1.360.816,62	327.021,00
2009.	3	71.865,96	35.932,98
2010.	13	495.624,88	150.390,00
<b>Ukupno</b>	<b>94</b>	<b>3.846.821,30</b>	<b>1.206.839,45</b>

Izvor i obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

U proteklih šest godine Županija je subvencionirala 94 zahtjeva za sufinanciranje troškova tehničke dokumentacije potrebne za izgradnju građevina za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda u biljnoj i stočarskoj proizvodnji s ukupno **1.206.839,45** kuna.

U 2009. godini Povjerenstvo je temeljem objavljenog javnog poziva razmatralo ukupno 16 zahtjeva za sufinanciranje troškova tehničke dokumentacije potrebne za izgradnju građevina za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda u biljnoj i stočarskoj proizvodnji. Uvidom u podnesenu dokumentaciju Povjerenstvo je na prvoj sjednici razmatralo i pozitivno ocijenilo 3 zahtjeva koji su ispunjavali uvjete iz objavljenog javnog poziva. Ukupan iznos odobrenih i isplaćenih sredstava za sufinanciranje troškova tehničke dokumentacije potrebne za izgradnju građevina za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda u biljnoj i stočarskoj proizvodnji iznosio je 35.932,98 kuna.

Na drugoj sjednici Povjerenstvo je razmatralo 13 zahtjeva za sufinanciranje troškova tehničke dokumentacije potrebne za izgradnju građevina za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda u biljnoj i stočarskoj proizvodnji, te je 12 zahtjeva pozitivno ocijenilo u iznosu od 150.390,00 kuna, a čija se isplata, zbog nedostatka sredstava, sukladno Odluci Odluci o poticajima u razvoju poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije (nastavno: Odluka) prenjela u 2010. godinu. Rješenjem o dodjeli subvencije za sufinanciranje troškova tehničke dokumentacije potrebne za izgradnju građevina za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda u biljnoj i stočarskoj proizvodnji u 2010. godini odobrena su sredstva u ukupnom iznosu od 150.390,00 kuna i doznačena na žiro-račun korisnika subvencije.

**d) Sufinanciranje kapitalnih ulaganja u projektima za unapređenje i čuvanje kvalitete mlijeka na području Osječko-baranjske županije**

Uzimajući u obzir činjenicu da je samodostatnost u govedarskoj proizvodnji, odnosno tovu goveda i proizvodnji mlijeka 75%, te mogućnost proizvodnje stočne hrane obzirom na obradive poljoprivredne površine koje Županija posjeduje, nametnula se potreba da zbog ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju navedenu proizvodnju u prvom redu podignemo na potpunu samodostatnost. Na području Osječko-baranjske županije zadnjih godine vlada veliki interes za proizvodnju mlijeka.

Zbog interesa za intenzivnijom proizvodnjom mlijeka i zbog prilagodbe uvjeta prema uvjetima Europske unije Republika Hrvatska je donijela Pravilnik o kakvoći svježeg sirovog mlijeka, ("Narodne novine" broj 102/00.) koji je propisao temeljne zahtjeve kakvoće mlijeka pri otkupu, način ispitivanja njegove kakvoće i uvjete koje moraju ispunjavati ovlaštene referentne laboratorije za ispitivanje kakvoće sirovog mlijeka.

Jedan od osnovnih razloga povećanog broja mikroorganizama i somatskih stanica u mlijeku, odnosno nezadovoljavajuće kvalitete mlijeka je neispravnost i starost muznih i rashladnih uređaja (laktofriza), mljekovoda i izmuzišta. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju mlijeko koje sadrži više od 400.000 mikroorganizama u 1 mililitru smatra se neispravnim i isto neće ostvarivati premiju.

Sirovo mlijeko mora najkasnije dva sata nakon mužnje biti ohlađeno na temperaturu do najviše 6° C, te ne smije sadržavati rezidue iznad dozvoljene količine koje imaju farmakološko ili hormonalno djelovanje, antibiotike i druge štetne tvari koje mijenjaju organoleptička svojstva mlijeka. U Republici Hrvatskoj otkupna cijena mlijeka formira se na temelju sadržaja mliječne masti i bjelancevine te udjela somatskih stanica i mikroorganizama na način da se mlijeko svrstava u klase.

*Tablica 17. Pregled otkupljene količine mlijeka prema kvaliteti 2003. - 2010. na području Osječko-baranjske županije po klasama*

	<b>Ekstra klasa</b>	<b>I klasa</b>	<b>II klasa</b>	<b>III klasa</b>	<b>Nema klase</b>
2003.	24,87%	16,97%	25,84%	32,21%	0,11%
2004.	43,59%	7,54%	17,22%	27,12	4,54
2005.	66,38%	3,03%	13,32%	15,52%	1,74%
2006.	70,3%	8,5%	10,0%	10,3%	1,0%
2007.	76,36%	5,02%	8,6%	9,05%	1,07%
2008.	87,8%		12,2%		0,00 %
2009.	92,57%		7,43%		0,00%
2010.	94,70%		5,30%		0,00

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

S poboljšanjem higijenske kakvoće mlijeka, primjenom svih operativnih načela struke u proizvodnji te stalnom edukacijom proizvođača, nabavom nove opreme za mužnju i rashladnih uređaja za čuvanje mlijeka i usvajanjem znanja i kvalitetom rada držimo da proizvođači mlijeka mogu i moraju zbog vlastite koristi udovoljiti postavljenim kriterijima navedenog Pravilnika.

Iz tog razloga Županija od 2004. godine provodila je subvencioniranje kapitalnih ulaganja u projektima za unapređenje i čuvanje kvalitete mlijeka na području Osječko-baranjske županije. Subvenciju su mogla ostvariti poljoprivredno gospodarstvo upisano u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, a ima status obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, obrta, ili zadruga.

Subvencija se odobravala za sljedeća kapitalna ulaganja: za nabavku nove i rabljene opreme (ne starije od 3 godina) za mužnju, hlađenje i čuvanje mlijeka, a čija najmanja vrijednost iznosi 5.000,00 kuna. Udio investicijske potpore može iznositi do 25% od ukupne vrijednosti investicije.

Najviši iznos investicijske potpore u jednoj kalendarskoj godini za obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, obrt i zadrugu može iznositi 20.000,00 kuna. Kapitalna ulaganja moraju biti izvršena u tekućoj godini prije podnošenja zahtjeva za odobrenje investicijske potpore.

Tablica 18. Pregled zaprimljenih zahtjeva

Godina	Broj zahtjeva	Vrijednost ulaganja	Odobreni iznos
2004.	20	890.000,00	126.900,00
2005.	26	2.652.413,56	234.419,60
2006.	25	3.286.557,47	305.819,38
2007.	32	2.527.484,20	348.657,13
2008.	27	4.326.500,61	401.786,62
2009.	4	940.970,00	108.406,84
2010.	4	340.970,00	53.074,50
<b>Ukupno</b>	<b>142</b>	<b>13.964.895,54</b>	<b>1.579.064,54</b>

Izvor i obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

U proteklih sedam godina Osječko-baranjska županija subvencionirala je 142 zahtjeva za sufinanciranje kapitalnih ulaganja u projektima za unapređenje i čuvanje kvalitete mlijeka s **1.579.064,54** kuna. Ukupna ulaganja u nabavku novih tehnologija u projektima za čuvanje i unaprijeđenje mlijeka iznose 13.964.895,54 kuna.

U 2009. godini Povjerenstvo je temeljem objavljenog javnog poziva razmatralo ukupno 11 zahtjeva za sufinanciranje kapitalnih ulaganja u projektima za unaprjeđenje i čuvanje kvalitete mlijeka. Uvidom u podnesenu dokumentaciju Povjerenstvo je na prvoj sjednici razmatralo i pozitivno ocijenilo 7 zahtjeva koji su ispunjavali uvjete iz objavljenog javnog poziva. Ukupan iznos odobrenih i isplaćenih sredstava za sufinanciranje kapitalnih ulaganja u projektima za unaprjeđenje i čuvanje kvalitete mlijeka iznosio je 108.406,84 kuna.

Na drugoj sjednici Povjerenstvo je razmatralo 4 zahtjeva za sufinanciranje kapitalnih ulaganja u projektima za unaprjeđenje i čuvanje kvalitete mlijeka, koje je pozitivno ocijenilo u iznosu od 53.074,50 kuna, a čija se isplata, zbog nedostatka sredstava, sukladno Odluci prenesena u 2010. godinu. Rješenjem o dodjeli subvencije odobrena su sredstva u ukupnom iznosu od 53.074,50 kuna doznačena na žiro-račun korisnika subvencije.

**e) *Sufinanciranje troškova uspostave higijensko-zdravstvene zaštite u stočarstvu na području Osječko-baranjske županije***

Sadašnja svinjogojska proizvodnja ne zadovoljava kako po razini proizvodnje tako još više po kakvoći proizvedenog mesa. Organizacijski se ova proizvodnja odvija u većini na malim proizvodnim jedinicama obiteljske poljoprivrede, na kojima nije moguće provesti učinkoviti sustav uzgoja i proizvodnje. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva drže oko 85% ukupnog broja krmača i 76% tovljenika. Svinjogojstvo u vrijednosti stočarske proizvodnje sudjeluje s 35,9%, dok se u sveukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje s 14,2% nalazi na prvom mjestu.

S gotovo 1,6 milijuna tovljenih svinja Hrvatska još ni izbliza ne podmiruje svoje potrebe i meso se uvozi. A zbog sadašnjih potencijala, ponajprije zbog bogatstva stočnom hranom, a i tovnih kapaciteta, Hrvatska bi mogla postati čak i izvoznica, no samo ukoliko se modernizira proizvodnja i poveća prirast. Povećanje prirasta, može se očekivati samo ukoliko se ulaže u opremanje svinjogojilišta, u čemu naša proizvodnja uvelike zaostaje za europskom tehnologijom, načinom hranidbe i opremanjem svinjogojilišta.

Odlukom Uprave za veterinarstvo Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva o prestanku provođenja obvezne mjere cijepljenja svinja protiv svinjske kuge stvorilo je poljoprivrednim proizvođačima uvjete za izvoz na tržište Europske unije. Određeno vrijeme

problematika oko svinjske kuge neće biti, obzirom da je znatni dio populacije svinja cijepljen protiv svinjske kuge. Problemi se mogu očekivati u Posavini i dijelovima gdje uzgajivači svinje tradicionalno vode u pašarenje i žirovanje, kao i graničnim dijelovima uz Srbiju.

U slučaju izbijanja kuge predviđeno je potpuno uništavanje cijelog uzgoja, kao i uzgoja oko žarišta bolesti. Bolest nije opasna za ljude ali se vrlo lako prenosi, preko odjeće, životinja i vozila. Jedan od značajnijih prijenosnika ove bolesti su divlje svinje. Da bi se ova bolest iskorijenila neophodno je provoditi higijensko-zdravstvene mjere koje su propisane Pravilnikom o mjerama za otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje klasične svinjske kuge ("Narodne novine" broj 187/04.).

Provođenje ovih mjera predviđa:

- organiziranje i provedbu dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije u skladu s tehnološkim zahtjevima,
- izgradnju dezobarijera prije ulaska u prostor farme,
- osiguravanje osobe za održavanje dezobarijera,
- izgradnju posebnog sanitarnog čvora za djelatnike farme,
- kao i niz drugih mjera koje imaju zadatak sprječavanje prenošenja klasične svinjske kuge.

U cilju rješavanja navedene problematike Osječko-baranjska županija pokrenula je Projekt Sufinanciranje troškova uspostave higijensko-zdravstvene zaštite u stočarstvu na području Osječko-baranjske županije. Pravo na sufinanciranje mogla su ostvariti poljoprivredno gospodarstvo upisano u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, a ima status obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, obrta, ili zadruge. Sredstva se odobravaju za izgradnju dezobarijera, nabavu dezinfekcijskih sredstava za objekte u stočarstvu.

Sufinanciranje po jednom poljoprivrednom gospodarstvu iznosi 25% od troškova uspostave higijensko-zdravstvene zaštite. Najviši iznos po jednom poljoprivrednom gospodarstvu iznosi 10.000,00 kuna.

Tablica 19. Pregled zaprimljenih zahtjeva

Godina	Broj zahtjeva	Vrijednost ulaganja	Odobreni iznos
2005.	46	1.052.466,17	250.000,00
2006.	26	633.677,94	152.425,29
2007.	18	627.607,66	147.792,17
2008.	14	590.627,28	126.658,24
2009.	3	158.980,16	26.147,54
2010.	3	72.396,00	19.556,50
<b>Ukupno</b>	<b>110</b>	<b>3.135.684,77</b>	<b>722.578,57</b>

Izvor i obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

U proteklih šest godine Županija je kroz ovaj projekt sufinancirala 110 zahtjeva s ukupno **722.578,57** kune.

U 2009. godini Povjerenstvo je temeljem objavljenog javnog poziva razmatralo ukupno 6 zahtjeva za sufinanciranje troškova uspostave higijensko-zdravstvene zaštite u stočarstvu. Uvidom u podnesenu dokumentaciju Povjerenstvo je na prvoj sjednici razmatralo i pozitivno ocijenilo 3 zahtjeva koji su ispunjavali uvjete iz objavljenog javnog poziva. Ukupan iznos odobrenih i isplaćenih sredstava za sufinanciranje troškova uspostave higijensko-zdravstvene zaštite u stočarstvu iznosio je 26.147,54 kuna.

Na drugoj sjednici Povjerenstvo je razmatralo 3 zahtjeva za sufinanciranje troškova uspostave higijensko-zdravstvene zaštite u stočarstvu, te je sva tri zahtjeva pozitivno ocijenilo u iznosu od 19.556,50 kuna, a čija se isplata, zbog nedostatka sredstava, sukladno Odluci prenosena u 2010. godinu. Rješenjem o dodjeli subvencije odobrena su sredstva u ukupnom iznosu od 19.556,50 kuna i doznačena na žiro-račun korisnika subvencije.

**f) Sufinanciranje troškova registracije i opremanje objekata za obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima na području**

Proizvodnja autohtonih proizvoda, Slavenskog kulena, sireva, meda i ostalih sličnih proizvoda, na seljačkim gospodarstvima u Hrvatskoj ima dugu tradiciju. Isto tako, postoji velika potražnja za ovim proizvodima na domaćem tržištu. Jedan od najboljih načina komercijalizacije ovih proizvoda je izravna prodaja. Izravna prodaja obuhvaća proizvodnju na gospodarstvu i prodaju bez posrednika krajnjem potrošaču.

U zemljama Europske unije izravna prodaja dobiva sve veću važnost. Vrijednost izravne prodaje na austrijskom tržištu u 2004. godini iznosila je 328,6 miliona EUR-a ili 7,1 udjela u ukupnoj prodaji poljoprivrednih proizvoda.

Problem izravne prodaje u Republici Hrvatskoj najviše je vezan uz zakonodavstvo, posebice proizvoda animalnog porijekla. Prijašnji "Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati objekti za klanje životinja, obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla" i njegova dopuna ("Narodne novine" broj. 75/93.) nisu predviđali preradu i prodaju mesnih specijaliteta na seljačkom gospodarstvu. Stoga je na inicijativu struke osnovano Povjerenstvo radi izmjene Pravilnika. Nakon niza održanih Povjerenstava 15. listopada 2003. godine donesen je "Pravilnik o veterinarsko-zdravstvenim uvjetima kojima moraju udovoljavati objekti registrirani za obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima", ("Narodne novine" broj 149/03.) kojim su znatno olakšani uvjeti za proizvodnju i prodaju seljačkih proizvoda na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (OPG).

Pravilnikom se dozvoljava obrada, prerada i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla u objektima na OPG-ima registriranim za:

1. obradu mlijeka i proizvodnju mliječnih proizvoda (sira);
2. punjenje i pakiranje meda;
3. sortiranje i pakiranje jaja;
4. proizvodnja tradicionalnih mesnih proizvoda:
  - trajnih suhomesnatih proizvoda i slanine;
  - trajnih i kuhanih kobasica;
  - čvaraka i domaće svinjske masti.

Odobrena djelatnost može se obavljati i u prostorijama za obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla, smještenim u sklopu stambenog objekta. Navedene prostorije, kao i oprema namijenjena za proizvodnju namirnica, dozvoljena je samo uz prethodnu registraciju objekta, u skladu sa Zakonom o veterinarstvu.

Razvitak izravne prodaje moguće je ubrzati tako da se pojedina seljačka gospodarstva na području Županije tehnički osposobe i registriraju za legalnu prodaju i komercijalizaciju svojih proizvoda na tržištu. Kod tehnološkog osposobljavanja radi se o specijaliziranim strojevima (miješalicama, punilicama, rashladnim uređajima, sortirnicama i sl.) koji su manjih kapaciteta i na tržištu su skupi, te stvaraju poljoprivrednim gospodarstvima prepreku kod opremanja objekata.

Legalizacija proizvodnje na većini naših gospodarstava pretpostavlja izgradnju odnosno rekonstrukciju postojećeg objekta za preradu sukladno uvjetima propisanim Pravilnikom, te ishođenje dokumentacije koja zahtjeva znatna financijska sredstva.

Ukupni troškovi projekta po jednom gospodarstvu, uključivo PDV iznose 18.500,00 kuna, a sadrže sljedeće:

- izrada tehničko-tehnološke dokumentacije potrebne za registraciju objekta;
- izrada investicijskog programa s tehnološkim rješenjem (ako je potreban);
- stručna pomoć u nabavci opreme za objekt;

- stručna pomoć pri legalizaciji objekta u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva i
- stručna pomoć u organizaciji prodaje.

Tablica 20. Pregled zaprimljenih zahtjeva

Godina	Broj zahtjeva	Vrijednost ulaganja	Odobreni iznos
2004.	3	64.000,00	29.715,00
2005.	7	205.515,21	70.000,00
2006.	8	200.759,65	77.250,00
2007.	5	183.860,32	50.000,00
2008.	7	228.454,94	55.045,54
2009.	2	43.267,86	19.958,93
2010.	3	153.900,00	24.951,55
<b>Ukupno</b>	<b>35</b>	<b>1.079.757,60</b>	<b>331.966,56</b>

Izvor i obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

U proteklih sedam godina Županija je kroz ovaj Projekt subvencionirala 35 zahtjeva s ukupno 331.966,56 kuna. Ukupna ulaganja u proizvodnju i zaštitu autohtonih proizvoda su bila 1.079.757,60 kuna.

U 2009. godini Povjerenstvo je temeljem objavljenog javnog poziva razmatralo ukupno 6 zahtjeva za sufinanciranje troškova registracije i opremanja objekata za obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog porijekla i zaštite autohtonih proizvoda na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Uvidom u podnesenu dokumentaciju Povjerenstvo je na prvoj sjednici razmatralo i pozitivno ocijenilo 2 zahtjeva koji su ispunjavali uvjete iz objavljenog javnog poziva. Ukupan iznos odobrenih i isplaćenih sredstava za sufinanciranje troškova registracije i opremanja objekata za obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog porijekla i zaštite autohtonih proizvoda na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima iznosio je 19.958,93 kuna. Na drugoj sjednici Povjerenstvo je razmatralo 4 zahtjeva, te je 3 zahtjeva pozitivno ocijenilo u iznosu od 24.951,55 kuna, a čija se isplata, zbog nedostatka sredstava, sukladno Odluci prenosi u 2010. godinu. U 2010. godini Rješenjem o dodjeli subvencije odobrena su sredstva u ukupnom iznosu od 24.951,55 kuna i doznačena na žiro-račun korisnika subvencije.

Daljnji korak u proizvodnji autohtonih proizvoda je zaštita posebnosti, izvornosti i označavanje zemljopisnog podrijetla hrane. U skladu sa potrebama Ministarstvo je donijelo Pravilnik o priznavanju posebnih svojstava hrane i dodjeli oznake "tradicionalni ugled" ("Narodne novine" broj 127/05.) kojim se propisuju uvjeti i postupak za priznavanje posebnih svojstava hrane radi označavanja oznakom "tradicionalni ugled", i Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane ("Narodne novine" broj 80/05. i 11/07.), kojim se propisuje postupak za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla hrane.

Postupak za priznavanje posebnih svojstava hrane i dodjela oznake "tradicionalni ugled", te registracija oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla prehrambenog proizvoda pokreće se zahtjevom koji se podnosi Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. U sklopu zahtjeva proizvođači podnose dokumentaciju u smislu elaborata koje izrađuju certifikacijska tijela.

Kako bi omogućili poljoprivrednim proizvođačima da brže legaliziraju i uspješnije komercijaliziraju svoju proizvodnju, predlaže se sufinanciranje registracije i opremanje novih objekata i zaštita autohtonih proizvoda sa 50% troškova registracije i 50% troškova opremanje objekata odnosno maksimalno 10.000,00 kuna po obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu. Na taj način bi također omogućili zapošljavanje članova gospodarstva i povećanje dohotka, te kvalitetu i raznovrsnost ponude ovih proizvoda na tržištu.

## Ostale grane proizvodnje u stočarstvu

Na području Osječko-baranjske županije, kako smo naglasili trend je povećanja sve vrste stoke, što se odražava i na broj povećane stoke pod selekcijskim obuhvatom. Tome pridonosi i kvalitetnija suradnja proizvođača - stočara sa nadležnim područnim stručnim službama Osječko-baranjske županije, odnosno županijskom selekcijskom i županijskom poljoprivrednom savjetodavnom službom. Spoznaja da se u proizvodnji trebaju koristiti životinje visokog genetskog potencijala, primjenjivati tehnologije sukladno pravilima struke, te se ponašati pažnjom dobrog gospodarara dala je očito vidne rezultate.

## 2. Svinjogojska proizvodnja

Sadašnja svinjogojska proizvodnja ne zadovoljava kako po razini proizvodnje tako još više po kakvoći proizvedenog mesa. Organizacijski se ova proizvodnja odvija u većini na malim proizvodnim jedinicama obiteljske poljoprivrede, na kojima nije moguće provesti učinkoviti sustav uzgoja i proizvodnje. Svinjogojstvo u vrijednosti stočarske proizvodnje sudjeluje s 35,9%, dok se u sveukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje s 14,2% nalazi na prvom mjestu. U dužem, desetogodišnjem razdoblju broj svinja kao i prirast se smanjuju. U novijem razdoblju (iza 1998.) je nazočan blagi porast ukupnog broja kao i prirasta. Ukupna se vrijednost svinjogojstva, međutim, u 1999. godini smanjuje zbog smanjenja realne cijene svinja, koja inače pokazuju ciklička (četverogodišnja) kretanja. Proizvodnja svinjskog mesa čini najvažniju proizvodnju mesa u Hrvatskoj (udio je 49,6% u ukupnoj proizvodnji mesa).

Hrvatska, iako ima prirodne, agroekološke prednosti za razvitak stočarstva, a u tome i svinjogojstva, ne pokriva potrebe prehrane pučanstva (kao i turističke potrošnje) pa razliku podmiruje uvozom. Hrvatska, naime, uz potrošnju *per capita* od oko 24 kg svinjskog mesa u čemu 15 kg svježeg mesa, i unatoč blagom porastu proizvodnje zadnjih godina, nije samodostatna za svinjsko meso (85%). Svinjogojska proizvodnja je u prošlom razdoblju (prije pristupa WTO) bila jako zaštićena uvoznim carinama, kako za žive svinje (28,8%) tako i za svinjske polovice (63,8%) i prerađevine (70%).

Brojno stanje svinja u Republici Hrvatskoj nije zadovoljavajuće, odraz je nestabilnosti tržišne situacije, odnosno promjenjivosti ponude i potražnje bez ugovaranja proizvodnje. Veliku nestabilnost svinjskog tržišta u Republici Hrvatskoj izaziva i nekontroliran uvoz svinjskog mesa koji za posljedicu ima stagnaciju ili potpuni prestanak proizvodnje u manjim proizvodnim jedinicama.

Znakovito je za svinjogojsku proizvodnju velik broj malih proizvodnih jedinica, niska razina proizvodnje, nezadovoljavajući pasminski sastav, nekvalitetna ishrana što rezultira nezadovoljavajućim odnosom mesa i masti u svinje odnosno niskom mesnom jedinicom.

Tablica 21. Brojno stanje i struktura vlasništva svinja u Osječko-baranjskoj županiji prema podnesenim zahtjevima za isplatu novčanih potpora

		Osječko-baranjska županija		Republika Hrvatska		OBŽ/RH %	
		2009.	2010.	2009.	2010.	2009.	2010.
Krmače	O.P.G.	8.206	8.237	58.761	62.963	13,97 %	13,08 %
	Pravne	25.624	28.366	46.522	50.187	55,08 %	56,52 %
	Ukupno	33.830	36.603	105.283	113.330	32,13 %	32,30 %
Svinje u tovu	O.P.G.	3.390	4.731	65.912	66.629	5,14 %	7,10 %
	Pravne	314.053	338.213	746.881	793.457	42,05 %	42,63 %
	Ukupno	317.443	342.944	812.793	860.086	39,06 %	39,87 %
<b>UKUPNO</b>		<b>351.273</b>	<b>379.547</b>	<b>918.076</b>	<b>973.416</b>	<b>38,26 %</b>	<b>38,99 %</b>

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Obzirom da uzgoj i proizvodnja svinja u Osječko-baranjskoj županiji ima dugu tradiciju, ista podmiruje znatan dio tržišta Republike Hrvatske. Za uspješno funkcioniranje velikih svinjogojskih farmi u poljoprivrednim tvrtkama treba osigurati znatan dio kapitala kako bi se proizvele dovoljne količine rasplodnog i tovnog materijala. Te bi farme morale biti nukleus proizvodnje kvalitetnog rasplodnog materijala za obnovu stada poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava.

Kontrola proizvodnosti kvalitetnog rasplodnog materijala posebice u obiteljskim gospodarstvima jedan je od preduvjeta stvaranja i uzgoja selekcioniranih svinja, koje će biti visoko vrijedna genetska osnova za kvalitetne tovljenike s visokim postotkom mesne jedinice. Samo s takovim proizvodnim potencijalom uzgajivači naše Županije mogu konkurirati na visokom zahtjevnom tržištu svinjskog mesa u Republici Hrvatskoj, a i u Europi.

## **2.1. Interventni otkup svinja**

Radi ozbiljnih poremećaja na tržištu utovljenih svinja i sređivanja nepovoljnog stanja u svinjogojskoj proizvodnji koje se očituje u smanjenju cijene, te opasnosti da bi smanjeni obujam proizvodnje u idućem razdoblju prouzročio još veće poremećaje, Vlada Republike Hrvatske je donijela Odluku o posebnoj interventnoj mjeri u sektoru proizvodnje svinjskog mesa (Klasa: 332-01/10-02/01, Urbroj: 5030112-10-1 od 22. travnja 2010. godine) temeljem koje su provedene mjere subvencioniranja otkupa utovljenih svinja. Navedenom odlukom osigurano je 6 milijuna kuna namijenjenih sufinanciranju otkupa utovljenih svinja.

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja objavilo je 30. travnja 2010. godine Javni natječaj za sufinanciranje otkupa utovljenih svinja na koji su ponude podnijela četiri ponuđača. Povjerenstvo za provedbu Javnog natječaja za sufinanciranje otkupa utovljenih svinja nije prihvatilo niti jednu ponudu.

Radi ukazane potrebe Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja je, temeljem iste Odluke, 2. studenoga 2010. godine objavilo drugi Javni natječaj za sufinanciranje otkupa utovljenih svinja temeljem kojega su kao otkupljivači odabrani tvrtka PIK Vrbovec mesna industrija d.d. i Industrija mesa Ivanec d.o.o.

Sa svakom od navedenih tvrtki Ministarstvo je sklopilo ugovor kojim se uređuju međusobna prava i obveze. Otkupljivači su se obvezali da će u roku od 45 dana od dana potpisivanja ugovora otkupiti sljedeći broj utovljenih svinja mase od 95-130 kg,

- PIK Vrbovec mesna industrija d.d. 6.000 grla
- Industrija mesa Ivanec d.o.o. 2.000 grla

Otkupljivači su također preuzeli obvezu isporučiteljima isplatiti minimalnu otkupnu cijenu u iznosu od 10,50 kn/kg žive mase.

Obradom pravovremeno dostavljenih zahtjeva oba otkupljivača o ispunjavanju uvjeta iz ugovora, Ministarstvo je utvrdilo da je otkupljivač PIK Vrbovec mesna industrija d.d. otkupilo 6.000 grla utovljenih svinja ukupne mase 684.870 kg, te da stoga ostvaruje pravo na isplatu naknade u iznosu od 1.335.496,50 kn. Također, utvrđeno je da je otkupljivač Industrija mesa Ivanec d.o.o. otkupilo 2.009 grla utovljenih svinja ukupne mase 226.240 kg, te da stoga ostvaruje pravo na isplatu naknade u iznosu od 441.168,00 kn. Naknade su isplaćene na žiro-račune otkupljivača.

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja je 21. prosinca 2010. raspisalo i treći Javni natječaj za sufinanciranje otkupa utovljenih svinja temeljem iste Odluke. Odabrani otkupljivači nisu prihvatili uvjete pod kojima bi trebali izvršiti otkup utovljenih svinja, te je Ministarstvo poništilo natječaj.



## 2.2. Problematika u svinjogojstvu

Svinjogojsku proizvodnju u Republici Hrvatskoj, tako i u Osječko-baranjskoj županiji nosi veliki broj malih proizvodnih jedinica, sa niskom razinom proizvodnje nezadovoljavajućim pasminskim sastavom te posebice neugovorenom proizvodnjom. Broj grla raste ili pada sukladno stihiji na tržištu, odnosno padu ili rastu uvoza svinjskog mesa.

Uzroke nepovoljnog stanja svinjogojstva, unatoč mjerama državne novčane potpore, treba tražiti u zaostaloj tehnologiji proizvodnje (niska plodnost krmača i visoki postotak uginuća uzrokovano lošim proizvodnim uvjetima te klanjem velikog broja odojaka), uz posljedice nedovoljne i nekvalitetne proizvodnje tovljenika. Od ekonomskih razloga, jedan od značajnih je niska koncentracija proizvodnih jedinica. Većina proizvođača/gospodarstva drži manje od pet krmača po gospodarstvu, a svega oko 15% drži više od deset plotkinja. Nedovoljan je (i dio je nezadovoljavajuće kakvoće) broj krmača čistih pasmina, na kojima bi se trebao temeljiti genetski napredak u svinjogojstvu i brzo ostvarenje visoke i ekonomične proizvodnje za podmirenje domaćih potreba. Republika Hrvatska do sada nije mogla izvoziti svinjsko meso na tržište Europske unije iz razloga što Europsko tržište ne dozvoljava uvoz svinjskog mesa iz onih zemalja u kojim se vrši cijepjenje protiv svinjske kuge.

Tablica 22. Brojno stanje svinja u tovu 2009. godine u Republici Hrvatskoj

	2008.	2009.	2010.
Domaće	539.244	537.816	507.100
Uvozne	460.738	507.202	359.341
<b>Ukupno</b>	<b>999.982</b>	<b>1.045.018</b>	<b>866.441</b>

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Radi nepovoljnog stanja u svinjogojstvu, neophodno je donošenje niz mjera kojima će se svinjogojstvo kvantitativno kvalitativno unaprijediti, a one trebaju sadržavati:

1. Proizvodno potrošna bilanca u svinjogojstvu Hrvatske
2. Mjere za povećanje tržišne konkurentnosti
3. Mjere za suzbijanje sivog tržišta
4. Tržni red u svinjogojstvu
5. Mjere za stabiliziranje tržišta u svinjogojstvu
6. Revizija Operativnog programa u svinjogojstvu
7. Mjere za eradikaciju svinjske kuge kao preduvjet stvaranja uvjeta za izvoz mesnih proizvoda na bazi svinjskog mesa.

## 2.3. Operativni program razvitka svinjogojske proizvodnje u Republici Hrvatskoj

Imajući u vidu činjenicu da svinjogojska proizvodnja koristi velike količine koncentriranih krmiva, te da je Republika Hrvatska veliki proizvođač žitarica, pri čemu je svinjogojstvo jedna od najznačajnija grana poljoprivredne proizvodnje, nameće se zaključak da u ovom području Republika Hrvatska i Osječko-baranjska županija imaju značajne komparativne prednosti.

Promjene u svinjogojskoj proizvodnji uspostavljanjem novih proizvodnih sustava te uvođenjem mjera poticanja specijalizacije u svinjogojstvu nameće se ne samo zbog povoljnijeg položaja ove značajne grane već i zbog zadovoljavanja uvjeta koji vrijede u zemljama razvijenog stočarstva posebice onih u Europskoj uniji. Uspostavljanjem novih proizvodnih sustava svinjogojstvo Republike Hrvatske dostići će višu razinu konkurentnosti, ali će isto tako moći udovoljavati ekološkim i etološkim zahtjevima koji se postavljaju kao preduvjet bavljenja svinjogojskom proizvodnjom u zemljama Europske unije.

Uzimajući u obzir sadašnju potrošnju svinjskoga mesa te stanje potrošnje u zemljama Europske unije procjenjuje se da će i potrošnja svinjskog mesa u idućem razdoblju porasti te bi mogla dostići razinu od oko 35 kg po stanovniku.

Kao sintezu navedenoga Vlada Republike Hrvatske je na 130. sjednici 14. prosinca 2005. godine donijela Operativni program razvitka svinjogojске proizvodnje u Republici Hrvatskoj. Provedba Programa temelji se na osiguranim financijskim sredstvima koja će se koristiti za kreditiranje izgradnje novih proizvodnih jedinica te za nabavu opreme i potrebnog broja rasplodnih grla.

Programom je predviđeno da se do 2010. godine izgradi:

- 175 farmi za proizvodnju prasadi sa tovom prosječnog kapaciteta od 150 krmača
- 75 farmi za proizvodnju prasadi prosječnog kapaciteta od 150 krmača
- 73 farme za tov svinja sa godišnjim ukupnim tovom od 3.250 komada tovljenika
- 19 farmi za proizvodnju nazimica (nukleusa) prosječnog kapaciteta od 150 krmača.

Za provedbu Programa HBOR je osigurao kreditna sredstva u iznosu od 2.467.594.060,00 kuna. Kreditna sredstva odobravaju se korisniku na razdoblje do 10 godina uz 2 godine počeka i kamatnu stopu od 4%.

Jamstvo za povrat kredita HBOR-u osigurava Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG) u vrijednosti od 50% kreditnog zaduženja, dok drugih 50% jamstava preuzima investitor (poljoprivredno gospodarstvo) pri čemu kao zalog daje izgrađeni ili adaptirani objekt te druge svoje nekretnine po potrebi. Na temelju odredbi Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu investitor ima pravo koristiti mogućnost povrata kapitalnih ulaganja do 25 % investicije, ali ne više od 1.000.000,00 kn. Ova sredstva uplaćuju se u HBOR te se za taj iznos umanjuje glavnica kredita i tako dovodi investitora u povoljniji materijalni položaj glede troškova izgradnje farme.

Dosadašnja provedba ovoga Programa nije dala očekivane rezultate te su se zbog toga u samom Programu napravile određene izmjene i dopune, kako bi se na taj način potaknula veća zainteresiranost proizvođača za sudjelovanjem u njegovoj provedbi koji su spremni na restrukturiranje svinjogojске proizvodnje. Razloge slabijih rezultata provedbe Programa treba uz ranije navedeno tražiti i u neskladu planiranih sredstava i naknadno povećanih troškova izgradnje.

Zbog nepovoljnog stanja na tržištu svinja s jedne strane, povećanih troškova izgradnje te visokog ulaganja u investiciju uz relativno kratki rok povrata kredita, odaziv za sudjelovanje u ovom Programu nije bio očekivan. Uz sve ovo kao nepovoljna okolnost javio se je i problem raspolaganja dostatnim količinama poljoprivrednog zemljišta.

Posebno je bio naglašen problem s dokumentacijom za dozvolu gradnje budući se ovdje radi o relativno velikim objektima. Ovi se problemi ogledaju u posebno strogim prostornim planovima gdje se u nekim slučajevima gotovo ne može ostvariti pravo na izgradnju ili se farma mora locirati izvan naseljenog mjesta - sela, što značajno poskupljuje izgradnju.

Uz dosadašnje proizvodne sustave koji su bili podržavani ovim Programom daje se mogućnost korištenja kreditnih sredstava za adaptaciju i rekonstrukciju postojećih proizvodnih kapaciteta ako se utvrdi da se na taj način može učinkovito uspostaviti neki od proizvodnih sustava iz ovoga Programa. Kako bi se osigurali uvjeti za izgradnju ili adaptaciju objekata namijenjenih provedbi genetske izgradnje planira se mogućnost korištenja kreditnih sredstava za objekte kao što su centri za umjetno osjemenjivanje i testne stanice.

Uz sredstva za izgradnju same farme osigurat će se i sredstva za ostalu infrastrukturu na farmi te mehanizaciju potrebnu za provedbu tehnološkog procesa proizvodnje na farmi. Isto tako sredstva će se osigurati za uspostavu temeljne infrastrukture (put, struja, voda i sl.) ako se ista neće moći osigurati iz sredstva ruralnog razvoja.

Kako bi se mogla uspostaviti proizvodnja na farmi osigurala su se i obrtna sredstva na rok od tri godine. Za ova sredstva ne može se tražiti naknada za kapitalno ulaganje.

Kreditna sredstva odobravala su se prema sljedećim uvjetima:

- maksimalni iznos kredita do 11.000.000,00 kuna,
- kamatna stopa 4 % godišnje,
- vrijeme otplate kredita 15 godina,
- početak otplate kredita do 2 godine,
- uvjeti osiguranja kredita: 50 % garancije preuzima HAMAG a za preostalih 50 % HBOR se upisuje na izgrađenu nekretninu. Osnovica za izračun garancije određuje se nakon uplate kapitalnog ulaganja na račun banke. Kako će se nakon donošenja odluke o odobrenju kredita donijeti odluka o odobrenju prava na korištenje kapitalnog ulaganja do stvarnog iznosa utrošenih kreditnih sredstava, uz uvjet da garanciju prihvati HAMAG, to će se pri konačnom obračunu kreditnih zaduženja uzeti u obzir ovo umanjenje, te će takva nova manja vrijednost kredita biti osnovica za izračun vrijednosti garancije.
- vrijednost povrata kapitalnog ulaganja ostvaruje se do 50 % vrijednosti kredita ali ne više od 3.500.000 kn. U osnovicu za izračun vrijednosti kapitalnog ulaganja ne uzima se iznos koji se odnosi na porez za dodanu vrijednost (PDV). Ova sredstva uplaćuju se na račun banke u svrhu umanjenja glavnice kredita.
- obrtna sredstvado 30 % vrijednosti kredita.

Ako je vrijednost investicije veća od ovdje planirane a novčana sredstva se osiguraju iz drugih izvora investitor može ako ispuni uvjete koji uređuju pravo na korištenje kapitalnog ulaganja nakon njezina završetka podnijeti zahtjev za povrat kapitalnog ulaganja koje može biti do 50 % vrijednosti investicije ali ne više od 3.500.000 kn.

Korisnik kredita može pri ostvarivanju ovoga Programa umjesto sredstava kapitalnih ulaganja koristiti sredstva predpristupnih fondova. Na ovaj način stvaraju se povoljniji uvjeti za korištenje predpristupnih fondova budući korisnik može koristiti kreditna sredstva koja su povoljnija u usporedbi s onim koja se uobičajeno nude na tržištu kapitala. Korisnik kredita ima pravo na sufinanciranje troškove izrade projektne dokumentacije i infrastrukture (put, struja, voda i sl.) iz sredstava ruralnog razvitka Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.

Radi što učinkovitijeg iskorištavanja novčanih sredstava za provedbu Programa ista se nisu davala neposredno na raspolaganje korisnicima, veće su bila položena u banci i koristila su se na temelju odobrene kupovine ovjerene od strane ovlaštene stručne službe i priloženih računa.

*Tablica 23. Pregled zaprimljenih kreditnih zahtjeva za Operativni program razvitka svinjogojske proizvodnje*

	2008.
Ukupno zaprimljeni zahtjevi (kom)	41
Ukupan iznos zaprimljenih zahtjeva (u HRK)	187.165.362,58
Zaprimljeni zahtjevi OBŽ (kom)	15
Ukupan iznos zaprimljenih zahtjeva (u HRK) OBŽ	64.788.763,00
Ukupan broj odobrenih zahtjeva (kom)	22
Ukupan iznos odobrenih zahtjeva (u HRK)	100.806.705,29
Ukupan broj odobrenih zahtjeva (kom) OBŽ	8
Ukupan iznos odobrenih zahtjeva (u HRK) OBŽ	35.742.806,00
Potpisani ugovori ukupno (kom)	31
Iznos potpisanih ugovora	85.527.400,00
Potpisani ugovori OBŽ (kom)	7
Iznos potpisanih ugovora OBŽ	29.158.400,00

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

### 3. Ovčarska proizvodnja

Brojno stanje ovaca u Republici Hrvatskoj je u stalnom porastu. Ovčarska se proizvodnja većinom odvija na ekstenzivnom poljoprivrednom području uz uspostavu intenzivnih proizvodnih jedinica.

Prema ocjeni stručnjaka, naša Županija kao i cijela Republika Hrvatska, ima gotovo neograničene mogućnosti za držanje, ishranu i uzgoj ovaca, koje nisu dovoljno iskorištene. Stupanj samodostatnosti je za ovčje meso vrlo nizak (61%), razliku do potreba za zadovoljenje potrošnje Hrvatska uvozi, i to oko 1,3 tisuće tona (uključivši i janjeće meso). Potrošnja ovčjeg mesa pokazuje blagi porast, no s 1,34 kg *per capita* (1999.g.) je još uvijek vrlo niska u usporedbi s drugim (mediteranskim) zemljama, najviše zbog niske kupovne moći. Usporedo s opadanjem stočnog fonda, smanjuje se proizvodnja vune i količina podojenog mlijeka.

Ovčje (janjeće) meso ima svoje mjesto, kako na domaćem tako i na zahtjevnom europskom tržištu. Uz transparentnije provođenje Programa oplemenjivanja ovaca, odnosno stvaranje mesno-mliječnih pasmina, te organiziranim otkupom vune, moguće je još brže unaprijediti ukupnu ovčarsku proizvodnju u našoj županije. Mlijeko se na tržište plasira u obliku različitih tvrdih punomasnih sireva, i manje u obliku punomasnog sira u salamuri. Vuna danas gotovo da nema nikakvu tržišnu vrijednost i čak postaje ekološki problem jer se teško uništava.

U ovčarstvu, zasada, ne postoji rajonizacija uzgojnih područja, što bi omogućilo da se ukaže na područja u kojima je ova proizvodnja jedino i moguća, kao grana kojoj treba pridati prvenstvo. Od postojećih ograničenja mogu se još navesti: nedovoljna educiranost uzgajivača, premda se u novije doba javlja sve veći broj mladih ovčara, koji prihvaćaju suvremena dostignuća u stočarstvu, zatim je tu nerazvijeno tržište proizvoda, izostanak nadzora u proizvodnji, ali i prodaji, ne postojanje standarda, problem s otkupom (vune, zatim manjih količina mlijeka, ali i uzgojno-valjanog podmlatka) i slično. Proizvodnja u ovčarstvu je u sustavu novčane potpore i to za proizvodnju mlijeka, uzgojno-valjanog podmlatka, za testiranje uzgojno-valjanih grla, za držanje uzgojno-valjanih rasplodnih grla izvornih i zaštićenih pasmina i za osnovno stado na strateškim područjima. U novije doba se javlja sve veći broj udruuga uzgajivača ovaca i koza.

Glede usmjeravanja ovčarske proizvodnje nužno je uspostaviti ekonomsko isplative veličine stada, na kojima će obiteljska poljoprivredna gospodarstva ostvarivati svoje prihode, te genetski unaprijediti postojeću genetiku s plemenitim pasminama.

### 4. Kozarska proizvodnja

Do nedavno ekstenzivan sustav proizvodnje se mijenja u novije doba uvođenjem intenzivne proizvodnje mesa i mlijeka. Ova proizvodnja (zajedno s ovčarstvom) predstavlja alternativne sustave, koji će biti važni u prilagodbi proizvodnje uvjetima EU, zbog njegove manje konkurencije. Za kozarsku proizvodnju u Republici Hrvatskoj može se reći da ima iste osobine kao i ovčarska proizvodnja. Zadnjih nekoliko godina ova se proizvodnja intenzivira jer su obiteljska gospodarstva prepoznala ekonomsku isplativost ove proizvodnje.

U pogledu postojećih ograničenja u kozarstvu, ona su slična stanju ovčarstva, kao što je to ne postojanje rajonizacije uzgojnih područja, u prosjeku nedovoljna educiranost uzgajivača-kozara, nerazvijeno tržište proizvoda i ne postojanje standarda. U novije doba javlja se sve veći broj udruuga uzgajivača sa ciljem unapređenja uzgoja.

Na području Osječko-baranjske županije u posljednje vrijeme znakovito raste pokret proizvodnje biološke zdrave hrane. Držatelji hrane koze krmivima koja su proizvedena na ekološki način, odnosno bez kemijskih sredstava. Smještajni kapaciteti su veći nego što su na konvencionalnim farmama koza, jer je interes držatelja da koze žive na način kako žive u prirodi. Proizvođači kozjeg

mlijeka s preradom u sir, uključeni su u udругu proizvođača eko-sira, te istog proizvode sukladno postavljenim ekološko-tehnološkim normativima. Takav sir proizveden na ekološki način našao je svoje mjesto na tržištu europskih zemalja.

Poljoprivredna zadruga "Eko - kozara Slavonije i Baranje" okuplja napredne kozare i krenula u realizaciju projekta registriranja 5 mini sirana za proizvodnju kozjeg sira na području Županije. Proizvođači okupljeni u Zadruzi imaju oko 450 koza. Nalaze se u završnoj fazi opremanja prostora, prema uvjetima "Pravilnika o veterinarsko-zdravstvenim uvjetima kojima moraju udovoljavati objekti registrirani za obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima".

## **5. Konjogojska proizvodnja**

Konjogojska proizvodnja u Republici Hrvatskoj nema veliki proizvodni značaj, dok konjogojstvo kao dio stočarske proizvodnje za područje Osječko-baranjske županije ima gospodarsku, a nadasve kulturnu vrijednost. Ova proizvodnja ima statusno mjesto u Županiji, a najznačajniji subjekt je lipicanska ergela u Đakovu. Ova ergela osim provedbe uzgojno-seleksijskog rada na lipicanu u konjogojskim udruagama osigurava i potrebit muški rasplodni materijal i na taj način direktno unapređuje razvoj konjogojstva.

Na području Osječko-baranjske županije početkom 2004. godine bilo je ukupno 772 konja, od čega u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima 484 konja. Pod seleksijskim obuhvatom je 295 konja sa 35 uzgajivača.

Trenutačno stanje konjogojstva u Osječko-baranjskoj županiji je usko vezano s problematikom sela: starosna struktura stanovništva i nagomilani problemi u agraru. Sadašnji rasplodni materijal osigurava kvalitetan napredak i značajan pomak ka boljem, no nedovoljan je broj mladih ljudi na selu zainteresiran za uzgoj, a posebice razvoj konjičkog sporta. Naime, plasman uzgojenih i obučenih konja je dobar izvozni proizvod za tržište, kako naše, tako i europsko.

Jedan od najznačajnijih uzgajivača konja na području Osječko-baranjske županije je Državna ergela lipicanaca u Đakovu, koja ima oko 180 konja (176 lipicanske pasmine i 4 ostala grla). U 2006. godini pokrenut je postupak izgradnje jednog od najvećih projekata u povijesti Ergele izgradnja jahaone vrijednosti oko 20.000.000,00 kuna, koja se odvija u etapama.

Projekt ima veliko značenje ne samo za Grad Đakovo nego i za cijelo slavonsko-baranjsku regiju. Prostor i sastavni objekti Jahaonice namijenjeni su organiziranju i održavanju škole jahanja, dresure konja, terapijskog jahanja, te sportskih natjecanja - preskakanja prepona, zaprežnog sporta - tijekom cijele godine.

Prostor uz Jahaonicu osmišljen je kao multisadržajni kompleks površine oko 4200 četvornih metara s nizom sadržaja turističkog karaktera - suvenirnice, restorana te prodavaonice s konjičkom opremom. U okviru Jahaonice predviđena je izgradnja tribina s 1000 mjesta, kupaonice, solarija i boksova za konje, te ureda, prostora za stručne skupove i druge aktivnosti u sklopu Ergele. Zatvoreni prostor Jahaonice ponudit će mogućnost održavanja aukcijskih prodaja konja, izložba i sajmova konja tijekom cijele godine.

Osim uzgoja lipicanaca, značajan je i uzgoj hrvatskog toplokrvnjaka, te u sklopu osječkog konjičkog kluba i uzgoj hrvatskog kasača. Treba uzeti u obzir činjenicu da Hrvatska ima 13% svjetske populacije lipicanaca, dakle ima veliki genetski potencijal, kojeg bi trebala znati iskoristiti.

## 6. Peradarska proizvodnja

Peradarska proizvodnja je u Republici Hrvatskoj industrijski organizirana i ona je jedna od proizvodnji koja je u strukturi agrara samodostatna. Peradarsku proizvodnju čini posebnom mogućnost brzog obrta u poslovanju, koja u konačnici daje najjeftiniju vrstu mesa. Potrošnja peradarskih proizvoda (mesa i jaja) *per capita* u Hrvatskoj u 2000., s oko 15 do 17 kg mesa peradi i 170-180 jaja, negdje je između svjetskog prosjeka i prosjeka visoko razvijenih zemalja.

Perad za proizvodnju mesa čini oko 7% ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje i oko 18% vrijednosti stočarstva. Pilići su daleko najznačajnija vrsta peradi (u tovu), no postoji još i komercijalna proizvodnja purana (3,7% od ukupne proizvodnje mesa peradi), dok je uzgoj gusaka, pataka znatno manje zastupljen, ekstenzivan i namijenjen lokalnoj potrošnji i prodaji.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva drže veći dio peradi (61%), no njihov je udio niži od većine drugih stočarskih resursa, kao i udio u proizvodnji zbog znatno niže intenzivnosti. Intenzivna proizvodnja (tov) je u integriranom sustavu poljoprivredno-prehrambenih poduzeća i ugovorne proizvodnje pojedinačnih proizvođača (kooperacija) - što je najčešći slučaj; samo u poljoprivrednim poduzećima ili samo kod specijaliziranih proizvođača obiteljske poljoprivrede (bez ugovora). Tehnološka učinkovitost te proizvodnje, mjerena efikasnošću konverzije hrane i stopom smrtnosti, povećana kakvoća, asortiment i naglasak na promidžbu, ne odstupa znatnije od one u drugim zemljama. Oko 70% ukupne tovljene peradi dolazi od intenzivnih proizvođača. Ostala proizvodnja (30%) se odnosi na tradicijski, ekstenzivni način držanja peradi, većinom za vlastitu potrošnju ili manje za lokalno tržište.

U posljednje vrijeme u Osječko-baranjskoj županiji iskazan je interes za intenzivnu proizvodnju tovnih pilića i nesilica, odnosno jaja. Na području đakovštine i valpovštine imamo pozitivne primjere obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji imaju ugovorenu proizvodnju tovnih pilića s "Kokom"d.d., Varaždin, s kapacitetima od 2.500 do 12.000 komada u jednom proizvodnom ciklusu u industrijskim sustavima proizvodnje koja su uz veća ulaganja odgovarajući dohodak. U ovakvom tipu proizvodnje uspješno je angažirana cijela obitelj, koja uz korištenje suvremene tehnologije polaže pažnju na stručnu edukaciju.

### 6.1. Problematika peradarstva

Osnovne poteškoće sadašnje proizvodnje brojlera je povećana uvozna konkurencija zbog obveza od pristupa WTO, posebice što nije za očekivati jače smanjenje cijena hrane za perad tj. Troškova proizvodnje. Smanjenje carina će povećati konkurentni pritisak na peradarsku industriju u Hrvatskoj, a s konkurencijom iz inozemstva će se moći nositi oni koji će biti u mogućnosti da ekonomično proizvode, s nižim cijenama svojih proizvoda.

Pojava velikog broja neregistriranih peradara, koji uzgajaju kokoši nesilice u neregistriranim objektima, te prodaja svježih jaja na domaćem tržištu (gdje nastoje izbjeći veterinarsku inspekciju) uzurpirala je tržište nelojalnom konkurencijom registriranim proizvođačima peradi. To je danas posebice izraženo zbog masovne pojave bolesti "kravljeg ludila" trihineloze i bruceloze kod svinja, a što je potaknulo aktiviranje postojećih kapaciteta i brzog povećanja peradarske proizvodnje. Razvidno je da problem treba staviti u zakonske okvire i sukladno tome djelovati.

## 7. Proizvodnja ribe

Slatkovodno ribarstvo već dulji niz godina se nalazi u teškoj ekonomskoj situaciji prolazeći kroz duboke i sveobuhvatne promjene.

Glavni problemi u uzgoju ribe su visoka novčana izdvajanja za razne vrste koncesija i naknada, te dugogodišnji ciklus proizvodnje. Također velike štete nastaju od ribojednih ptica. Visoki troškovi poslovanja dovode do previsoke cijene u konačnici što otežava konkurentnost i plasman ribe kako na domaćem tako i na inozemnom tržištu. Visoki troškovi poslovanja dovode do previsoke cijene u konačnici što otežava konkurentnost i plasman ribe na kako na domaćem tako i na inozemnom tržištu. Razvoj ribarstva je značajan i zbog očuvanja i zaštite okoliša jer su ribnjaci posljednje oaze raznih vrsta ptica.

Tablica 24. Površine ribnjaka istočne Hrvatske:

Tvrtka	Uk. Površine (ha)	Proizvodnja t/ha
Belje d.d.	525	-
Ribnjak Našice Miagro d.o.o.	1251	250
Ribnjak d.o.o. Donji Miholjac	975	750
Popovac Makler	20	10
Osilovac d.o.o. Feričanci	20	10
	2.791	1.020

Ribnjaci "Belje" nisu u funkciji proizvodnje već nekoliko godina. Novi vlasnik "Agrokor" nije našao poslovnog interesa za ovu ribnjačarsku proizvodnju. Veliki problem na ovim površinama je nedostatak vode, tako da su nastali novi problemi održavanja tih površina, nasipa i hidro-tehničkih objekata koji propadaju. Zbog nedostatka vode ribnjačarske površine "Belja" se pretvaraju u šikare i trstike mijenjajuću tako svoj bonitet što bi moglo trajnije promijeniti stanište, naročito pticama močvaricama. Ovako stanje će svakako utjecati i na bioraznolikost Parka prirode Kopački rit. Nadležna Ministarstva Republike Hrvatske (Ministarstvo kulture, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja) i lokalna samouprava - Općina Bilje bi morala naći rješenje za osposobljavanje ovih površina za akvakulturu kako ne bi došlo do još većih problema.

Za Ribnjak d.o.o. Donji Miholjac 25. studenog pokrenut je stečajni postupak i skupština vjerovnika ovlastila je stečajnog upravitelja za pregovore i potpisivanje ugovora o Zakupu donjomiholjačkog ribnjaka od strane PPK-Orahovica, a koji je potpisan 2. prosinca 2010. godine čime su obavljene sve predradnje za početak izlova ribe. Do 1. ožujka iduće godine do kada je potpisan ugovor o zakupu stečajni upravitelj utvrdit će kolika je vrijednost stečajnog dužnika, nakon čega će skupština vjerovnika donijeti dalju odluku stečaju ili produljenju zakupa s PPK Orahovicom koji im je omogućio nastavak redovitog poslovanja. Ribnjak d.o.o. Donji Miholjac gospodari s ukupnim površinama 975 ha ribnjaka i trenutno zapošljava 57 djelatnika s ukupnom godišnjom proizvodnjom ribe cca 650 tona, od čega je korisnih površina za proizvodnju 750 ha.

Miagro d.o.o. iz Našica trenutno uspostavlja proizvodnju, s tim da je ipak održana neka minimalna proizvodnja ribe. Od ukupno 1251 ha u eksploataciji je oko 300 ha.

Osilovac d.o.o. Feričanci zaposlena su dva djelatnika u proizvodnji šaranske mlađi od 10 tona godišnje, koju proizvodnju ostvaruje i Makler d.o.o. na ribnjaku u Popovcu.

Detaljnija problematika ribarstva obrađena je u Informacija o organiziranosti i stanju lovstva i ribolova na području Osječko-baranjske županije.

## 8. Pčelarska proizvodnja

Pčelarstvo u Republici Hrvatskoj je tradicionalna poljoprivredna grana. Prvi zapisi na našim prostorima su iz doba Rimskog carstva u kojima se navode podaci o visokoj kvaliteti meda iz naših krajeva. Kasnije, od XII stoljeća pčele se često spominju u statutima gradova, ili u različitim sudskim zapisima. U vrijeme vladavine kraljice Marije Terezije (1775) godine objavljen je napatuk "Patent o pčelarstvu" u kojem su dane postavke za širenje i njegovanje pčelarstva. Organiziranost pčelara na

ovim prostorima datira još od davne 1879. godine kada je u Osijeku osnovano prvo pčelarsko društvo. Od tada pa do danas pčelarstvo je prošlo niz faza organiziranosti. Ovo bogato iskustvo ishodište je za sadašnje, ali i za buduće pčelarenje u Republici Hrvatskoj.

Interes za pčelarsku proizvodnju na području Osječko-baranjske županije ima tendenciju rasta, na što ukazuje razina ostvarene proizvodnje u 2001. godini od 179.000 kilograma meda u odnosu na proizvodnju u 2000. godini od 75.000 kilograma meda, što pokazuje rast od 140%. Takav rast nije zabilježen niti u jednoj grani proizvodnje. Dobri proizvodni rezultati na državnoj razini i kvaliteta meda omogućili su pčelarima izvoz meda na zapadno Europsko tržište.

Tablica 25. Proizvodnja meda i pregled broja pčelara i broja pčelinjih zajednica u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj

Godina	Broj pčelara		Broj pčelinjih zajednica		Proizvodnja meda (tona)	
	OBŽ	RH	OBŽ	RH	OBŽ	RH
2006.	514	4.020	27.650	280.803	1.382	4.460
2007.	516	5.370	28.500	345.375	712	5.490
2008.	509	5.490	22.513	341.124	660	5.420
2009.	520	7.470	25.400	366.814	820	6.410
2010.	528		25.720		1.020	

Izvor: Županijski savez pčelara Osječko-baranjske županije

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

U sklopu pripreme pčelarstva Osječko-baranjske županije za ulazak u Europsku uniju Savez u suradnji sa Poljoprivrednim fakultetom u Osijeku i Pučkim otvorenim učilištem u Osijeku organizira školu pčelara. Škola prema planu će trajati 160 sati, a sastoji se od 80 sati teoretskog i 80 sati praktičnog dijela.

U teoretskom dijelu obrađuju će se sljedeće cjeline: Bolesti pčela, Tehnologija pčelarenja, Ekološko pčelarstvo, Anatomija, biologija i fiziologija pčele, Uzgoj matica, Osnove ekološke poljoprivredne proizvodnje, Medonosno i peludno bilje, Tehnologija obrade pčelinjih proizvoda, Pobiranje pčelinjih proizvoda, Ekonomske osnove pčelarstva, Menadžerstvo u pčelarstvu i Pčelarsko poljoprivredno gospodarstvo. Predavanja će se održavati u prostorijama Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku. Praktični dio nastave odvija se na pčelinjacima istaknutih pčelara.

Po završetku pčelarske škole, polaznici koji su je uspješno apsolvirali dobit će diplomu Pučkog otvorenog učilišta u Osijeku, te će zvanje "Pčelar" biti upisano u radnu knjižicu. Pčelarsku školu pohađa oko 100 pčelara, koji su upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, uključeni su u rad Udruge i riječ je o mladim pčelarima.

Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Osijek je i ove godine uspješno organizirala XV. ocjenjivanja meda u Hrvatskoj u sklopu Osječkog proljetnog sajma, i dala značajan doprinos na promidžbi ove gospodarske djelatnosti.

### 8.1. Cluster proizvođača meda u Osječko-baranjskoj županiji

U 2006. godini Osječko-baranjska županija financirala je osnivanje clustera proizvođača meda sa 50.000,00 kuna. Financijska potpora potrebna je za sljedeće poslove:

- edukacija potencijalnih članova clustera,
- izrada Studije po gospodarskim cjelinama,
- organiziranje i komunikacije,
- reguliranje ugovornih odnosa,
- stvaranje baze podataka,



- ishođenje podataka i dokumentacije.

U cluster proizvođača meda Osječko-baranjske županije uključeno svih 6 udruga koje pokrivaju proizvođače matica, proizvođače meda i proizvoda od meda, proizvođače opreme za pčelarstvo i proizvođače pčelinjih proizvoda.

Funkcioniranje clustera prikazano je na sljedećoj shemi:



Cluster kao proizvodni aranžman karakterizira:

- jaka kooperacija između svih subjekata unutar mreže;
- socijalno-kulturološki identitet;
- institucionalno okruženje;
- industrijska atmosfera;
- podrška lokalnih institucija;
- postojanje koordinacijskih institucija;
- visok indeks opstanka;
- dinamično okruženje i industrijska konkurentnost;
- pogodni lokalni faktori (prirodni resursi, ljudski resursi, logistika, infrastruktura);
- jaka ekonomska povezanost između svih subjekata koji pripadaju clusteru.

Osnovni preduvjeti za postavljanje clustera pčelarstva su:

- zahtjevno tržište Europske Unije;
- nelojalna konkurencija;
- postojeći resursi relativno očuvanih pčelinjih paša;
- očuvanje tradicije pčelarstva u Regiji;
- organizirana obiteljska pčelarska gospodarstva;
- organizirani obrtnici pčelari;
- organizirane tvrtke za pčelarstvo.

Ciljevi clustera pčelarstva su:

- funkcionalno povezati pčelarsku proizvodnju u obiteljskim gospodarstvima s obrtnicima pčelarima i pčelarskim tvrtkama;
- biti organiziran i specijaliziran u svom usmjerenju;
- biti ugovorno vezan i razvojno usmjeren za sve članice clustera;
- usmjeriti razvoj prema programskom dinamičkom usmjerenju;
- onemogućiti negativne utjecaje i nelojalnu konkurenciju.

Zadaci clustera pčelarstva:

- objediniti nabavu repromaterijala, smanjiti cijenu nabave, smanjiti troškove repromaterijala;
- organizirati nastup u prodaji;
- zajednički nastup na sajmovima i izložbama;
- razvijati nove "brandove" i sačuvati autohtone proizvode;
- razvijati marketing i promidžbu proizvoda;
- postaviti specijalizaciju i standardizaciju proizvoda;
- stalno praćenje i kontrola proizvoda;
- razvijati primjenu komunikacijske infrastrukture;
- uvesti permanentno obrazovanje.

Posebni prioritetni cilj clustera je edukacija na svim razinama o:

- radu i funkcioniranju clustera;
- unapređenju tehnoloških znanja;
- svrsishodnosti kontrole u svim fazama rada clustera;
- korištenju Interneta.

Kao izraz potrebe članica clustera (kijih je danas 57), osnovana je pčelarska zadruga "Pčelari Slavonije i Baranje", koja bi bila nositelj trgovačkih poslova clustera pčelarstva.

Pčelarska zadruga "Pčelari Slavonije i Baranje" ima 62 osnivača i članica je Unije pčelarskih zadruga Hrvatske koja je osnovana u Zagrebu u travnju ove 2007. godine. Ciljevi zadruge su osigurati zajednički nastup slavonskih pčelara na tržištu te postići bolju iskorištenost postojećih kapaciteta u proizvodnji meda. Jedan od ciljeva Zadruga je i ostvarivanje poslovnih kontakata i suradnje sa srodnim organizacijama kako u Hrvatskoj tako i u zemljama Europske unije, posebice u kontekstu skorog pristupa naše zemlje Europskoj uniji i potrebe da se domaći proizvođači što kvalitetnije pripreme za nove tržišne uvjete.

Pčelarska zadruga je 20. 11. 2009. godine u okviru manifestacije "Osijek je kolijevka hrvatskog pčelarstva" u pogon pustila punionicu meda koja se nalazi u Poduzetničkom inkubatoru BIOS. Punionica je opremljena opremom za dekrizalizaciju i homogenizaciju meda u vrijednosti od 300.000,00 kuna. Otvaranjem ove punionice stvoreni uvjeti za izlazak na tržište i ulazak u s medom i proizvodima od meda u prodavaonice i trgovačke lance.

Pored toga Zadruga u okviru pčelarske škole, koja je do sada obuhvatila 206 polaznika, provodi aktivnosti na edukaciji slavonskih pčelara.

Zadaci koji stoje pred Zadrugom u predstojećem razdoblju obuhvaćeni su Planom razvoja pčelarstva koje je donijela Zadruga, a sadržava slijedeće:

1. Ishođenje poslovnog prostora i sjedišta u Osijeku
2. Postavljanje trgovine opreme i repromaterijala za pčelarstvo, pčelarskih proizvoda i proizvoda poljoprivrede i turizma koji ne mogu ići preko trgovačkih lanaca.
3. Evidencija pčelara i pčelinjaka sukladno Pravilniku o držanju pčela i katastru pčelinje paše
4. Uspostavljanje pogona za izradu prehrambenih proizvoda kojima su baza pčelarski proizvodi.
5. Uspostavljanje proizvodnje apiterapijskih proizvoda i apikozmetike.
6. formiranje muzeja pčelarstva Hrvatske u Osijeku
7. Formiranje etno zbirke pčelarstva u Bilju u Dvorcu Eugena Savojskog sa promidžbom i prodajom pčelarskih proizvoda i usluga u turističkoj ponudi.
8. Pokretanje projekta iz pčelarstva uz partnerstvo pčelara ostalih županija Slavonije i Baranje i sa partnerima u prekograničnoj suradnji iz područja: zaštite pčela, zaštite i deklariranje proizvoda i zajedničkog nastupanja na tržištu.
9. Edukacija pčelara i održavanje pčelarskih radiomica na temu Priprema pčelarskih proizvoda za izvoz
10. Organizacija i razvoj pčelarske manifestacije: Dani meda u Hrvatskoj i Osijek je kolijevka Hrvatskog pčelarstva.

11. Organizacija 4 generacije pčelarske škole u suradnji s Poljoprivrednim fakultetom i Pučkim otvorenim učilištem, te edukacijaa najmlađih uzrasta u školama i dječjim vrtićima.
12. Uspostava profesionalnog rada u PZ "Pčelari Slavonije i Baranje" putem zapošljavanja stručnih osoba.
13. Nastaviti suradnju u izradi projekta i znanstvenih radova s:
  - Poljoprivrednim fakultetom
  - Ekonomskim fakultetom
  - Prehrambeno tehnološkim fakultetom
  - Pučkim otvorenim učilištem
  - Poljoprivredno savjetodavnom službom
  - Hrvatskim stočarskim centrom
  - Poljoprivrednim institutom
  - HGK Županijskom komorom Osijek.

U tom kontekstu temeljem zamolbe Pčelarske zadruge Osječko-baranjska županija sufinancirala je realizaciju programa razvoja pčelarstva u Osječko-baranjskoj županiji s 70.000,00 kuna kako slijedi:

1. Za organizaciju 4 generacije pčelarske škole u 2009. godini iznos od 20.000,00 kuna
2. Za evidenciju pčelara i pčelinjaka sukladno Pravilniku o držanju pčela i katastru pčelinje paše iznos od 30.000,00 kuna
3. Za edukaciju pčelara i održavanje pčelarskih radionica na temu Priprema pčelarskih proizvoda za izvoz iznos od 20.000,00 kuna

## 9. Novčani poticaji u stočarskoj proizvodnji

### Novčani poticaji u stočarstvu

Zakonsku podlogu za provedbu sustava plaćanja u stočarstvu čine Zakon o državnoj potpori poljoprivredi i ribarstvu, Pravilnik o izravnim plaćanjima u poljoprivredi i Pravilnik o potpori u sklopu programa očuvanja izvornih pasmina i zaštićenih pasmina. Zakonom su propisane 24 poticane mjere kroz izravna plaćanja u stočarstvu, a kroz program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja obuhvaćeno je 23 pasmine domaćih životinja. Kroz sustav obrade zahtjeva za izravna plaćanja u govedarstvu je kroz sve mjere obuhvaćeno 477.833 grla, ovčarstvu 510.523 grla, kozarstvu 49.100 grla, svinjogojstvu 1.423.171 grla, u pčelarstvu 305.711 košnice, u peradarstvu 435.781 kljunova rasplodne peradi.

Gledano prema grani stočarstva, u ukupnoj sumi plaćanja u stočarstvu u 2009. godini najveći udio ima govedarstvo sa 81,47%, slijede svinjogojstvo sa 7,57%, ovčarstvo s 6,54%, pčelarstvo s 1,37%, konjogojstvo s 1,72%, kozarstvo s 1,02% i peradarstvo s 0,30%.

Reforma sustava potpore u poljoprivredi, koja je u tijeku, a počela je 01. prosinca 2002. godine upisom u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava. U Osječko-baranjskoj županiji u predmetni Upisnik upisalo se 17.191 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, trgovačkih društava, zadruga i obrtnika.

Tablica 26. Broj upisanih poljoprivrednih gospodarstava.

	Kategorije upisanih poljoprivrednih gospodarstva u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva	2009	2010.
1.	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva	15.514	16.232
2.	Obrt	451	509
3.	Trgovačka društva	296	335
4.	Zadruge	69	80
5.	Ostali	31	35
	<b>U k u p n o</b>	<b>16.361</b>	<b>17.191</b>

Izvor: Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Tablica 27. Novčani poticaji u konvencionalnoj proizvodnji

Poticanje stočarstva i stočarskih proizvoda	Jedinica	Osnovno plaćanje po jedinici (kn)			
		2009.	2010.	Dodatno	
				2009.	2010.
Mlijeko (kravlje)	litra	0,65	0,60	0,30	0,20
Mlijeko (ovčje i kozje)	litra	1,20	1,10		
Držanje goveda	grlo	1.400,00	1.400,00		
Klanje goveda	grlo	500,00	500,00		
Tov teladi	grlo	400,00	400,00		
Tov svinja	grlo	50,00	40,00		
Klanje utovljenih svinja	grlo	50,00	40,00		
Mliječne krave	grlo	900,00	800,00	250,00	240,00
Krave dojilje	grlo	1.300,00	1.300,00		
Krave dojilje u ekstenzivnom uzgoju	grlo	2.500,00	2.300,00		
Bikovi za rasplod (jednokratno)	grlo	3.000,00			
Uzgojno valjane rasplodne ovce, ovnovi, koze i jarčevi	grlo	350,00	350,00		
Ovce i koze	grlo	120,00	120,00	100,00	90,00
Krmače	grlo	350,00	300,00	300,00	250,00
Nerastovi iz performace testa	grlo	1.000,00			
Uzgojno valjane rasplodne kobile i pastusi (matična grla)	grlo	2.000,00	2.000,00		
Rasplodna perad	kljun	9,00	7,00		
Pčelinje zajednice	Košnica	50,00	40,00		
Med	kg	2,00	1,50		

Izvor: "Narodne novine" Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi i ruralnom razdoblju  
 Obrada podataka. Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Tablica 28. Isplaćene novčane potpore u stočarskoj proizvodnji korisnicima sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji

	Osječko-baranjska županija		Republika Hrvatska		OBŽ/RH %	
	2009.	2010.	2009.	2010.	2009.	2010.
Govedarstvo	236.671.249,00	187.890.475,00	1.109.538.970,53	929.343.178,70	21,33 %	20,21 %
Ovčarstvo	5.447.050,00	5.438.780,00	77.540.395,35	74.645.196,21	7,02 %	7,29 %
Svinjogojstvo	37.933.030,00	34.244.280,00	97.236.400,00	86.319.180,00	39,12 %	39,67 %
Kozarstvo	194.820,00	175.080,00	12.933.409,08	11.673.765,53	1,51 %	1,50 %
Pčelarstvo	2.659.107,00	1.853.542,00	21.096.462,00	15.629.747,00	12,60 %	11,86 %
Peradarstvo	124.284,00	35.938,00	4.323.819,00	3.459.088,00	2,83 %	1,04 %
Konjogojstvo	577.000,00	1.275.000,00	18.028.000,00	19.636.000,00	5,75 %	6,49 %
<b>Ukupno</b>	<b>284.245.630,00</b>	<b>230.915.105</b>	<b>1.340.697.455,96</b>	<b>1.140.708.165,44</b>	<b>21,20 %</b>	<b>20,24 %</b>
	<i>515.160.735,00</i>		<i>2.481.405.621,40</i>		<i>20,76 %</i>	

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće  
 Obrada podataka. Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije

## 10. Osiguranje proizvodnje

Sukladno Zakonu o državnoj potpori u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu članak 15. stavak 1. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja sdjeluje u sufinanciranju dijela troškova osiguranja proizvodnje poticanih ratarskih kultura sadnog materijala višegodišnjih nasada životinja i proizvodnje morskih organizama sukladno predviđenim sredstvima u državnom Proračunu za tekuću godinu, isto je donijelo Pravilnik o ostvarivanju prava na potporu osiguranja od mogućih šteta proizvodnji u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu ("Narodne novine" broj 47/03.) kojim se propisuje visina, način i uvjeti za ostvarivanje prava na potporu osiguranja od mogućih šteta.

Pravo na potporu mogu ostvariti pravne i fizičke osobe koje su u svojstvu osiguranika za svoju proizvodnju osigurane policom osiguranja od šteta i ukoliko su komercijalna poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, korisnici povlastica za akvakulturu, te korisnici poticaja za uzgoj pernate divljači. Pravo na potporu ostvaruje se za konvencionalnu i ekološku biljnu i stočarsku poljoprivrednu proizvodnju, uzgoj riba i drugih vodenih organizama u akvakulturi, te uzgoj pernate divljači.

Za osiguranje proizvodnje Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja sudjeluje u pokriću troška premije osiguranja na način da osiguranik po pojedinoj polici osiguranja plaća potporu u visini 25% troška zaračunate ukupne premije osiguranja, odnosno premije po skupnoj polici osiguranja bez obzira na osigurani rizik za koji je sklopljena polica osiguranja. Maksimalni iznos potpore u tijeku jedne godine po pojedinoj pravnoj ili fizičkoj osobi kada je ona osiguranik iznosi 500.000,00 kuna.

Za ostvarivanje potpore osiguranik podnosi zahtjev Uredu državne uprave u Županiji ili upravnom tijelu grada Zagreba u razdoblju od 01.01. -31.01. tekuće godine za proteklu godinu.

## **11. Edukacija poljoprivrednika**

U 2010. godini djelatnici-savjetnici Hrvatskog zavoda za poljoprivredno savjetodavnu službu (od 1.1.2011. godine Hrvatska poljoprivredna komora) održali su 22 stručnih predavanja iz područja stočarstva.

Izvedeni su 15 demonstracijski prikazi novih tehnologija: spremanje sjenaže lucerne, spremanje sjenaže strnih žitarica i stočnog graška za potrebe ishrane u govedarstvu, prezentacije opreme za mužnju, te prikaz obrezivanja papaka u govedarstvu. Osim navedenog, svakodnevno se radi i sa individualnim proizvođačima na edukacionom planu.

## **12. Bolesti životinja**

Pojavom trihineloze u svinja od 1995. godine Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva imajući u vidu ozbiljnost navedene bolesti ovaj problem je stavilo u zakonske okvire Naredbom o obveznom trihineloskopskom pregledu mesa svinja kod klanja za potrebe vlastitog domaćinstva ("Narodne novine" broj 144/98.). Pojava trihineloze uzrokovana je konzumacijom invadiranog mesa svinja najviše sa područja Istočne Slavonije i Baranje, koje je bilo okupirano za vrijeme Domovinskog rata, i nije se mogla provoditi sustavna deratizacija. Danas je također još jedan veliki problem u suzbijanju trihineloze, a to su minska polja, deponije smeća i divlje deponije smeća u gradovima, prigradskim naseljima i selima.

Osječko-baranjska županija u 2004. godini u suradnji sa Poljoprivrednim fakultetom financirala je letak u kojem je prezentirana opasnost od trihineloze, te kako prepoznati bolest i kako je spriječiti. U 2005., 2006., 2007., 2008. i 2009. godini Županija je sufinancirala uspostavu higijensko-zdravstvene zaštite u stočarstvu što je dalo značajan doprinos sprječavanju širenja ovih bolesti.

Sprječavanje zaraze svinja provodi se deratizacijom u klaonicama, farmama, obiteljski gospodarstvima i naseljenim mjestima u organizaciji poduzeća koja su za obavljanje deratizacije registrirana. Deratizacija se provodi dva puta godišnje, i to s antikoagulatornim otrovima I i II generacije na različitim nosačima (rasute, parafinske i briketirane meke) postavljenim na označenim podloškama ili u specijaliziranim kutijama za deratizaciju.

Osim tih mjera koje se odnose na sprječavanje zaraze svinja, radi daljnjeg sprječavanja invadiranja *trichinellom spiralis* kod ljudi provode se mjere koje su do sad imale vidne rezultate, a to su:

- zabrana klanja svinja izvan propisanog sustava,
- pojačane veterinarske službe za vrijeme klanja svinja u domaćinstvima,
- obvezan trihineloskopski pregled svinjskog mesa,
- sigurno i neškodljivo uklanjanje lešina uginulih životinja, uključujući i divlje životinje,
- sustavna i temeljita deratizacija.

Kako bi navedene mjere polučile što bolje rezultate pokazuje se opravdana potreba za izgradnjom kafilerije na području istočne Hrvatske.

### **13. Provedba međunarodnih projekata**

#### **Projekt "Kontrola onečišćenja u poljoprivredi (APCP)"**

U sklopu pomoći Republici Hrvatskoj, Svjetska banka je u 2007. godini odobrila projekt vrijedan 15 milijuna dolara. Cilj projekta jest smanjenje onečišćenja voda Podunavskog sliva hranivima koja potječu iz poljoprivrede.

Projekt se sastojao iz više faza. Zadaća prve faze projekta koju je provodila stručna skupina inozemnih i hrvatskih konzultanata jest odabrati 3-5 pilot područja u hrvatskom Podunavlju koja su pogodna za primjenu određenih agro-tehničkih mjera kojima se smanjuje unos hraniva u vodonosnike.

Cilj Projekta kontrole onečišćenja u poljoprivredi je značajno povećati upotrebu poljoprivrednih mjera od strane farmera u Dunavskom bazenu koje su povoljne za okoliš, s namjerom redukcije otpuštanja organskog onečišćenja iz poljoprivrednih izvora u površinske i podzemne vode. Predloženi projekt se provodi u tri izabrane županije:

1. Osječko-baranjskoj
2. Vukovarsko-srijemskoj i
3. Varaždinskoj.

Odabir ovih županija je baziran na njihovom poljoprivrednom profilu. Sve tri županije su karakterizirane intenzivnim poljoprivrednim praksama s rastućim opasnostima onečišćenja lokalnih vodotoka hranjivima. Procjenjuje se da sve tri županije zajedno uključuju 2000 privatnih gospodarstava koja udovoljavaju zahtjevima projekta. Projekt će biti katalizator za akcije formiranja uspješne integracije unaprijeđenog zemljišta i za mjere upravljanja izvorima vode. Izričito, projekt će pomagati Vladi RH u:

- Promociji mjera za redukciju otpuštanja hranjiva iz poljoprivrednih izvora u površinske i podzemne vode (upravljanje gnojivom)
- Uvođenju nacionalne poljoprivredno-okolišne politike (Načela dobrih poljoprivrednih praksi)
- Iznošenju kampanje nacionalne svijesti koja će naglašavati dobrobiti projektnih aktivnosti s ciljem umnožavanja na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Na temelju Priručnika za odobrenje financiranja Fonda za smanjenje nitrata Projekta kontrole onečišćenja u poljoprivredi, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja i Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju raspisala je poziv na javni natječaj za podnošenje prijava za dodjelu sredstava iz Fonda za smanjenje nitrata Projekta kontrole onečišćenja u poljoprivredi za:

- ulaganje u izgradnju ili rekonstrukciju skladišta za gnoj (nepropusne platforme za kruti stajski gnoj, jame za gnojnicu) i
- nabavu opreme vezane uz objekte za skladištenje gnoja i strojeva potrebnih za manipulaciju stajskim gnojem.

Sredstva se neće isplaćivati samo za nabavu opreme (bez ulaganja u izgradnju objekta za skladištenje gnojiva). Vrijednost opreme koja će se financirati sredstvima Investicijskog fonda za smanjenje nitrata ne može biti veća od ukupne vrijednosti investicije u sustav skladištenja gnojiva. Maksimalni prihvatljivi trošak za financiranje po korisniku iznosi 600.000,00 kuna, s time da će se iz projekta odobriti maksimalno do 75% od iznosa maksimalnog prihvatljivog ulaganja što iznosi do 450.000,00 kuna. Troškove koji prelaze vrijednost od 600.000,00 kuna korisnik će snositi iz vlastitih sredstava. Investicijski fond za smanjenje nitrata ukupne vrijednosti od 14,151, 200.00 kuna bit će inicijalno ravnomjerno raspoređen na svaku projektnu županiju. Jednaki udio sredstava u iznosu od 4,717,066 kuna na raspolaganju je u svakoj projektnoj županiji 8 mjeseci od datuma objave natječaja, po načelu poštivanja redosljeda dolaska. Ukoliko se u tom razdoblju ne ugovore sva sredstva, natječaj će nastaviti idućih 8 mjeseci bez obzira iz koje od projektnih županija zahtjev dolazi, po istim uvjetima. U Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji srednje velike stočarske farme imaju 10-100 krava, 15-150 tovne junadi, 40-400 krmača ili 100-1000 svinja za tov. Takve farme biti će pogodne za sredstva za financiranje objekata za skladištenje gnojiva u skladu sa zahtjevima EU, uključujući nepropusne platforme za kruti gnoj s drenažnim sifonima i jamama za gnojnicu, odnosno tekući gnoj. Sredstva će biti uložena u izgradnju platformi/sifona povezanih s pumpama i opremom za miješanje. Sredstva neće biti raspoloživa za skladištenje gnojiva izvan farmi, osobito u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Projekt kontrole onečišćenja u poljoprivredi će pomoći u smanjenju troškova i barijera kako bi farmeri prihvatili poboljšane i održive poljoprivredne prakse. Aktivnostima će biti provedene u tri županije: Osječko-baranjskoj, Vukovarsko-srijemskoj i Varaždinskoj. Primarni cilj će biti farme bez objekata za skladištenje gnojiva koje će biti subvencionirane za izgradnju takvih objekata koji su u skladu sa standardima EU. Farme koje imaju nekakve, iako neadekvatne objekte za skladištenje gnojiva, bit će pogodne za dobivanje subvencija za poboljšanje i/ili proširenje. Farmeri koji budu zainteresirani za istraživanje inovativnih, okolišno povoljnih i isplativih rješenja ublažavanja nitrata bit će posebna meta projekta. Program subvencioniranja skladištenja gnojiva slijedit će ključne procedure SAPARD-a EU koji potiče poljoprivredu u pristupnim zemljama, uključujući princip retroaktivnog financiranja odobrenih investicija.

Za praćenje utjecaja poboljšanog skladištenja gnojiva na farmama financiranog Projektom kontrole onečišćenja u poljoprivredi, bit će postavljeni uređaji za uzimanje uzoraka vode, piezometri na odabranim mjestima u svrhu mjerenja kvalitete vode koja otječe s tih farmi. Uprava Hrvatskih voda će preuzeti odgovornost za praćenje tih piezometara kao dio njihovog nacionalnog programa praćenja podzemnih voda. Nivoi nitrata u tlu bit će praćeni kroz stalnu lokalnu administraciju (županijsku i općinsku) koja će financirati program za testiranje tala, koji uključuje 10%-tno sudjelovanje farmera. Projekt će također uključivati sistematsko uzorkovanje i testiranje izvorske vode u ruralnim područjima.

Projekt kontrole onečišćenja u poljoprivredi vodi se Jedinicom za provedbu Projekta koja je utemeljena u sklopu Ministarstva; Uprave za poljoprivrednu politiku i međunarodnu suradnju. Svim aktivnostima Projekta kontrole onečišćenja u poljoprivredi će upravljati angažirani tehnički stručnjaci za upravljanje nitratima koji potječu iz stočarske proizvodnje.

Agencija će nadgledati upravljanje Programom subvencija za ublažavanja nitrata uključujući osnivanje Investicijskog fonda za smanjenje nitrata (u daljnjem tekstu Fond), procjenu i odobrenje dodatnih sredstava Fonda, te kontrolu njihove primjene. Kao dio svoje upravljačke uloge, Agencija će uređivati baze podataka cijena za sve ponude vezane uz skladištenje gnojiva i gnojnice, izračunate u vrijednostima uvjetnih grla stoke.

Farme koje nemaju objekte za skladištenje gnojiva u projektnom području, biti će primarni cilj i biti će im pružena pomoć u izgradnji objekata za skladištenje gnojiva prema standardima Europske Unije. Farme koje posjeduju određene, u smislu utjecaja na okoliš neadekvatne objekte za skladištenje gnojiva, bit će pogodne za unapređenje i/ili proširenje postojećih. Farmeri koji budu zainteresirani za istraživanje inovativnih, okolišno povoljnih i isplativih rješenja ublažavanja nitrata biti će posebni cilj projekta. Sredstva za izgradnju objekata za skladištenje gnojiva pokrivat će 75% troškova, uključujući porez, u slučaju da korisnik nije u sustavu PDV-a.

Svi objekti će morati udovoljavati propisanim standardima EU. Platforma i pripadajuće jame, te sifoni za mulj će zbrinjavati gnoj s gospodarstva tijekom 6 mjeseci, uključujući planirano povećanje veličine stada. Farme koje nemaju objekte za skladištenje gnojiva biti će subvencionirane za izgradnju platformi/sabirnih prostora za skladištenje gnojiva, ili platformi za skladištenje gnojiva povezanih s jamom za tekuće gnojivo (gnojnicu) tako da curenje bude izbjegnuto. Farme s postojećim, iako neadekvatnim objektima za skladištenje gnojiva, biti će subvencionirane za proširenje postojećih betonskih ploča i/ili uz dodatak jame za tekuće gnojivo.

Projekt će financirati 75% odobrene kupnje opreme za miješanje i prepumpavanje gnojiva i gnojnice u skladišnim sustavima, uključujući porez. Također će financirati specijaliziranu opremu za transport i distribuciju stajnjaka te injektiranje gnojnice na polju, pod uvjetima jednakim onima za skladištenje gnojiva. Vrijednost opreme koja će se financirati sredstvima Investicijskog fonda za smanjenje nitrata ne može biti veća od ukupne vrijednosti investicije za skladištenje gnojiva.

### **Kriteriji za odabir farmera za sudjelovanje u programu su:**

1. Farma mora biti registrirana u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava
2. Kriteriji uključuju da su farmeri iz odabranih županija i da imaju 10-100 krava, 15-150 tovnih goveda, 40-400 krmača, 100-1 000 tovnih svinja, 2 500-25 000 nesilica ili 10 000-100 000 brojlera
3. Farma nema postrojenja za skladištenje gnoja ili su postojeća postrojenja neadekvatna
4. Farmer ima dovoljno zemlje da aplicira gnojivo (minimalno 0.5 ha/ po uvjetnom grlu stoke) što je vidljivo u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava ili ugovornim rješenjem za aplikaciju gnojiva na odgovarajuću poljoprivrednu površinu
5. Farmer je pokazao interes dolaskom na tečaj o održivom upravljanju gnojivom, što uključuje odgovarajuće skladištenje gnojiva, njegovo upravljanje i primjenu
6. Farmer je napravio plan za primjenu gnojiva na svojoj farmi
7. Farmer je u stanju sudjelovati s najmanje 25% ukupnih troškova izgradnje, uključujući i porez
8. Farmer je u stanju osigurati financijska sredstva za cijelu investiciju koja će mu po dovršetku biti vraćena
9. Farmer ima dovoljno mjesta unutar farme za realizaciju izgradnje
10. Farmer prihvaća izgradnju piezometara ili lizimetara na svom zemljištu i nesmetan pristup toj opremi ako je farma odabrana kao lokacija za nacionalni program praćenja površinskih voda od strane Hrvatskih voda, a u skladu sa Uredbom o nitratima EU.

Korisnik ne smije započeti nikakve aktivnosti vezane za investiciju, prije potpisivanja Ugovora o dodjeli sredstava Fonda s Agencijom, osim onih aktivnosti koje su vezane za dobivanje potrebnih dozvola. Sredstva se isplaćuju korisniku po završetku investicije, odnosno, nakon što predoči dokaze da je investicija fizički završena i plaćena.

### **Problematika provedbe Projekta**

Na području Osječko-baranjske županije od 2004. do 2010. godine (s naglaskom na 2005.-2009. godina) izgrađeno je oko 100 objekata (farmi) u govedarskoj i svinjogojskoj proizvodnji. Znatan broj farmera radi mogućnosti apliciranja u okviru projekta mora raditi izmjenu Građevinske dozvole, odnosno Rješenja o uvjetima gradnje ili Potvrde glavnog projekta, što se proceduralno može odužiti (u praksi 3,4 i više mjeseci). U situaciji kada se poticaji ne redovito isplaćuju, kada mljekarska industrija kasni s isplatom postoji realna mogućnost da znatan dio sredstava za ovu namjenu koji je predviđen da se utroši na području Županije ostane ne iskorišten.

Osim toga, imajući u vidu da se radi o Projektu koji je započet u 2007. godini, a operativna provedba počela je u 2010. godini još je jedna otežavajuća okolnost za korisnike imajući u vidu kretanja na tržištu kapitala, na kojima su uvjeti novih zaduživanja dosta nepovoljniji u odnosu na dvije prethodne godine.



## Zaključak

Osječko-baranjska županija je područje bogatih i kvalitetnih prirodnih resursa - zemljišta dobre plodnosti, klimatskih pogodnosti i obilja vodenih resursa. Važnost poljoprivrede proizlazi ne samo iz tradicionalne uloge osiguranja prehrambenih potreba stanovništva, već iz njene uloge u očuvanju ruralnog prostora, ekološke ravnoteže i održanju tradicijskih vrijednosti, materijalne i duhovne kulture hrvatskog sela.

Ulaskom Hrvatske u WTO, sklapanjem trgovinskih ugovora, postupnom ali stalnom liberalizacijom tržišta (Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i Protokol 7) nameću se nove zadaće poljoprivrednoj politici. Odvojeno poticanje proizvodnje, dohotka i javnih usluga novi je pristup potporama u poljoprivredi. To je početak procesa stvaranja konkurentnog poljoprivrednog sektora tržišno-usmjerenih proizvođača, stvaranje uvjeta za strukturne promjene, što ne znači samo uspostavu stabilnog gospodarskog okruženja već i otklanjanje prepreka gospodarskom rastu. Strukturne promjene također će ovisiti o razvitku tržišta zemljištem, odnosno modernom katastarskom sustavu i registru zemljišta te raspoloživosti dugoročnih kredita. Ostale potrebne mjere obuhvaćaju poticanje udruživanja proizvođača, daljnje unapređenje savjetodavne službe s naglaskom na ekonomično upravljanju.

Hrvatska se nalazi u intenzivnim pripremama za pristupanje Europskoj uniji. U narednom razdoblju od velikog začaj je daljnje usklađivanja poljoprivrednog zakonodavstva koje regulira sustav potpora, uređenje tržišta poljoprivrednih proizvoda, sigurnost i kvalitetu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, kao i pitanja iz područja veterinarstva, zdravlja i zaštite bilja te dobrobit životinja. Promjenama bi trebale osigurati pozitivne pretpostavke za jednostavnije uključivanje i poslovanje naših poljoprivrednika na jedinstveno tržište Europske unije od 450 miliona potrošača.

Poljoprivredni proizvođači Osječko-baranjske županije, a i cijele Hrvatske nalaze se u izuzetno nepovoljnoj situaciji. Radi podizanja kvanitete i kvalitete svoje proizvodnje, te stvaranja konkurentnog proizvoda morali su investirati u svoju proizvodnju. Često su to bile nepovoljne kreditne linije čiji se uvjeti, (visina kamatne stope) znatno razlikuju od uvjeta koji su imali proizvođači iz zemalja EU. Kako bi proizveli konkurentan proizvod domaći proizvođači su se morali, odnosno još uvijek moraju u vrlo kratkom roku stupanj tehnološke opremljenosti podić na razinu proizvođača iz EU. Proizvođači iz europskih zemalja pripremali su se za tržišnu utakmicu od potpisivanja Rimskih ugovora, što znači punih 40 godina i to u uvjetima kada su uvjeti na tržištu kapitala bili stabilni i pogodni za investiranja. Hrvatski seljak mora se prilagoditi u vrlo kratkom roku i u uvjetima kada je tržište kapitala podložno takvim poremećajima koji se uspoređuju s krizom iz prve polovice 20. stoljeća.

Međutim radi neinformiranosti poljoprivrednih proizvođača o stajalištima i pregovaračkim uvjetima između Hrvatske i Europske unije isti se s pravom pitaju: Kako će ulazak u EU utjecati na dohodak seljaka.

Dohodak koji ostvaruje svaki pojedini poljoprivrednik ovisi o nizu čimbenika: prilagođenosti mehanizmima djelovanja tržišnih zakona, ukidanju carinskih barijera za uvoz, ali i za izvoz, brzini prilagodbi za primjenu novih propisa koji se uvode radi usklađivanja s EU. Ovaj će proces biti ubrzan nakon ulaska u Uniju, kada će se državna intervencija morati svesti na onu mjeru koju omogućuju odluke zajedničkih tijela EU.

Konkurencija će nesumnjivo biti jača, ali na velikom tržištu slobodnom od carinskih zapreka, izvoznih kvota ili izvoznih subvencija, kao i drugih trgovinskih prepreka, stvorit će se povećane mogućnosti za plasman proizvoda. Integracija bi trebala dovesti do većeg prosperiteta poljoprivrednika i povećanja dohotka, uz postupno razvijanje održive proizvodnje u sklopu Zajedničke poljoprivredne politike EU. Stoga je potrebna orijentacija na poljoprivredno-prehrambene proizvode s kojima možemo u skladu s poredbenim prednostima biti konkurentni u europskim razmjerima. Treba pritom naglasiti da naši ekspanzivni proizvodi nisu pšenica i kukuruz, ali to mogu biti visoko dohodovni proizvodi: voće, povrće, ribe, vino, meso, uz čitavu paletu ostalih prehrambenih proizvoda.

Hrvatska poljoprivreda danas nema dovoljno razvijenu konkurentnu sposobnost svojih poljoprivrednika koju susrećemo u većini zemalja Europske unije. Neophodno je ubrzano jačanje konkurentnosti naših poljoprivrednih gospodarstava, koje će biti ključni preduvjet njihovog uspješnog integriranja u zajedničko europsko tržište. Slavonsko-baranjski poljoprivrednik već je dokazao da se može nositi s izazovima sa kojima je u zadnjih petnaestak godina bio suočen. Ni ratna razaranja ruralnog prostora i proizvodnih resursa, ni klasični problemi tranzicije na tržišno gospodarstvo nisu uništili vitalnost sektora. Za dugoročni opstanak i razvoj nužna je stalna prilagodba zahtjevima tržišta.

U daljnjem oblikovanju poljoprivredne politike potrebno je pažnju posvetiti problematici zaštite okoliša kroz unaprjeđenje ekološke proizvodnje i kroz ulogu poljoprivrede u očuvanju krajobrazu i održivog eko-sustava. Ovakva nastojanja moraju biti popraćena rastom potpore usmjerene ne samo na poljoprivrednu proizvodnju, već na ruralni prostor općenito. Osobitu pozornost potrebno je posvetiti provođenju mjera koje će imati za cilj smanjiti onečišćenje voda mineralnim i organskim gnojivima i sredstvima za zaštitu bilja, fizičku, kemijsku i biološku degradaciju tla, smanjenje biološke raznolikosti.

Kada se napravi usporedba uvoza i izvoza vidimo da su u uvozu jednako zastupljeni proizvodi prehrambene industrije i primarne poljoprivredne proizvodnje, a u izvozu su finalni proizvodi prehrambene industrije više zastupljeni od primarnih proizvoda. Ti podaci jasno govore da perspektivu trebamo tražiti u proizvodima visokog stupnja obrade i proizvodima u koje je ugrađeno čim više znanja i intelektualnog kapitala, odnosno onima koji imaju bolju marketinšku obradu i razvijene brendove.

Činjenica da smo Županija sa najvećim potencijalom za poljoprivrednu proizvodnju, daje nam mogućnost da iskoristimo komparativne prednosti u odnosu na ostale sjeverozapadne županije, koje imaju veći stočni fond, ali imaju nedostatak poljoprivrednih površina. Liberalizacijom uvjeta oko izgradnje farmi stvorit će se pretpostavke koje će poljoprivrednim proizvođačima omogućiti proizvodnju kojom će biti konkurentni na domaćem i Europskom tržištu.

Jedan od glavnih ciljeva je izmijeniti sadašnji stanje odnosa biljne i govedarske proizvodnje u kojem Županija ima 15,4% poljoprivrednog zemljišta i oko 9% goveda u odnosu na Republiku Hrvatsku. Kroz naredne godine Županija ima sve preduvjete da postane vodeća u svim granama stočarske proizvodnje.

Da bi promjene u stočarskoj proizvodnji bile što učinkovitije moramo učiniti sljedeće:

- dovršiti započeti proces privatizacije državnog poljoprivrednog zemljišta polazeći od izvornih interesa lokalnih sredina i ključnog mjesta što će ga imati obiteljska poljoprivredna gospodarstva,
- osigurati primjerenu razinu proračunskih potpora u poljoprivredi u skladu s razmjernim udjelom potpora u zemljama Europske unije,
- osigurati što kvalitetniju pripremu za korištenje mehanizama za korištenje pred pristupne pomoći i pripremu za prilagodbu pravnoj stečevini Europske unije, posebice u dijelu korištenja sredstava strukturnih fondova za provedbu mjera ruralnog razvitka,
- jedinice lokalne samouprave prostornim planovima omogućiti izgradnju farmi na mjestima gdje će proizvodnja biti konkurentna, uz pretpostavku da objekti ispunjavaju minimalne tehničke i higijenske uvjete,
- ubrzati restrukturiranje poljoprivrednih gospodarstava u cilju stvaranja konkurentnih i održivih manjih i srednjih proizvodnih jedinica,
- stvoriti uvjete i ubrzati izgradnju novih pogona za preradu i skladištenje poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
- u cilju osiguravanja likvidnosti gospodarskih subjekata potrebno je omogućiti korištenje financijskih sredstava pod uvjetima koji nisu podložni trenutnim kretanjima na tržištu kapitala
- realizirati županijske projekte u cilju unaprjeđenja stočarske proizvodnje.

Mjere koje Županija provodi od 2004. godine cjelovite su i dugoročne, provode se sustavno i imaju kontinuitet, a zadatak im je stvaranje tržišno - konkurentnog poljoprivrednog gospodarstva.

Sredstva koja je Županija ulagala u stočarsku proizvodnju u proteklom razdoblju stvorila su preduvjet za bržu i cjelovitiju realizaciju Operativnih Programa Vlade Republike Hrvatske u odnosu na ostale županije. Ako uzmemo u obzir činjenicu da je u proizvodnji mlijeka Županija u 2003. godini s otkupljenih oko 53.000.000 litara mlijeka zauzimala 4. mjesto u Hrvatskoj (89.000.000 litara Bjelovarsko-bilogorska županija 1.) a u 2010. godini Osječko-baranjska županija unatoč blagom padu proizvodnje i dalje drži primat u proizvodnji mlijeka s otkupljenih 135.008.408 litara, integriranost stočarstva s ostalim sektorima gospodarstva i utjecaj na prehrambeno-prerađivačku djelatnost te da Osječko-baranjska županija zbog svojih 212.013 ha poljoprivrednih površina (15,4% ukupnih površina u Republici Hrvatskoj) ima neograničene mogućnosti u razvoju stočarstva, s pravom možemo očekivati da će stočarstvo iti jedno od temelja za daljnji gospodarski razvitak Županije.

## Prilozi

### 1. Uvoz i izvoz stočarskih i ribarskih proizvoda (Republika Hrvatska) u 2007.

#### UVOZ I IZVOZ STOČARSKIH I RIBARSKIH PROIZVODA - REPUBLIKA HRVATSKA (siječanj - prosinac 2007.)

CT	PROIZVOD	UVOZ I.-XII. 2007.		IZVOZ I.-XII. 2007.		RAZLIKA
		u tonama	u USD	u tonama	u USD	u USD
	<b>UKUPNO POLJ. I PREHRAMBENA INDUSTRIJA</b>	<b>2.381.617</b>	<b>2.149.987.311</b>	<b>3.149.396</b>	<b>1.312.981.088</b>	<b>-837.006.223</b>
01	ŽIVE ŽIVOTINJE	43.879	132.270.072	10.202	13.668.929	-118.601.143
02	MESO I KLAONIČKI PROIZVODI	57.985	159.751.555	5.290	19.081.208	-140.670.347
04	MLIJEKO I MLIJEČNI PROIZVODI, JAJA, MED	53.214	116.115.720	57.472	60.940.020	-55.175.700
05	PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJ. NESPOM.	2.250	13.196.479	3.162	6.420.157	-6.776.322
15	ŽIVOTINJSKE MASTI I ULJA	3.213	4.188.967	3.289	1.599.409	-2.589.559
16	PRERAĐEVINE OD MESA	8.230	32.772.336	9.538	42.627.295	9.854.959
23	HRANA PRIPREMLJENA ZA ŽIVOTINJE	284.859	143.140.850	99.854	30.992.140	-112.148.710
	<b>UKUPNO STOČARSTVO</b>	<b>453.630</b>	<b>601.435.979</b>	<b>188.807</b>	<b>175.329.158</b>	<b>-426.106.822</b>
03	RIBE, LJUSKARI, MEKUŠCI I OSTALI BESKRALJEŽNJACI	41.522	98.573.849	25.267	130.925.222	32.351.373
16	PRERAĐEVINE OD RIBA, LJUSKARA	6.324	22.039.519	5.337	21.503.137	-536.382
	<b>UKUPNO RIBARSTVO</b>	<b>47.846</b>	<b>120.613.368</b>	<b>30.604</b>	<b>152.428.359</b>	<b>31.814.991</b>
	<b>UKUPNO STOČARSTVO I RIBARSTVO</b>	<b>501.476</b>	<b>722.049.347</b>	<b>219.411</b>	<b>327.757.517</b>	<b>-394.291.831</b>

Izvor: DZS

Obrada: HGK - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Ako se ukupan uvoz živih goveda i svinja i mesnih preradevina preračuna na živu vagu, u 2007. godini uvezeno je:

114.178 komada goveda (420 kg, R 52%)

671.395 komada svinja (100 kg, R 80%)

2. Uvoz i izvoz stočarskih i ribarskih proizvoda (Republika Hrvatska) u 2008.

UVOZ I IZVOZ STOČARSKIH I RIBARSKIH PROIZVODA - REPUBLIKA HRVATSKA  
(siječanj - prosinac 2008.)

CT	PROIZVOD	UVOZ I.-XII. 2008.		IZVOZ I.-XII. 2008.		RAZLIKA
		u tonama	u USD	u tonama	u USD	u USD
	<b>UKUPNO POLJ. I PREHRAMBENA INDUSTRIJA</b>	<b>2.405.803</b>	<b>2.625.352.750</b>	<b>3.054.850</b>	<b>1.399.362.531</b>	<b>-1.225.990.219</b>
01	ŽIVE ŽIVOTINJE	46.390	164.121.759	11.673	18.333.919	<b>-145.787.840</b>
02	MESO I KLAONIČKI PROIZVODI	67.140	206.674.994	6.419	27.321.883	<b>-179.353.111</b>
04	MLIJEKO I MLIJEČNI PROIZVODI, JAJA, MED	76.167	138.303.952	51.202	69.018.884	<b>-69.285.068</b>
05	PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJ. NESPOM.	2.184	16.354.825	1.640	7.292.829	<b>-9.061.996</b>
15	ŽIVOTINJSKE MASTI I ULJA	3.283	5.613.743	6.496	4.094.254	<b>-1.519.489</b>
16	PRERAĐEVINE OD MESA	8.607	37.345.303	10.474	52.625.751	<b>15.280.448</b>
23	HRANA PRIPREMLJENA ZA ŽIVOTINJE	298.075	199.994.790	151.354	52.218.120	<b>-147.776.670</b>
	<b>UKUPNO STOČARSTVO</b>	<b>501.846</b>	<b>768.409.366</b>	<b>239.258</b>	<b>230.905.640</b>	<b>-537.503.726</b>
03	RIBE, LJUSKARI, MEKUŠCI I OSTALI BESKRALJEŽNJACI	47.827	112.896.101	24.054	123.737.674	<b>10.841.573</b>
16	PRERAĐEVINE OD RIBA, LJUSKARA	6.241	26.094.431	5.395	25.839.340	<b>-255.091</b>
	<b>UKUPNO RIBARSTVO</b>	<b>54.068</b>	<b>138.990.532</b>	<b>29.449</b>	<b>149.577.014</b>	<b>10.586.482</b>
	<b>UKUPNO STOČARSTVO I RIBARSTVO</b>	<b>555.914</b>	<b>907.399.898</b>	<b>268.707</b>	<b>380.482.654</b>	<b>-526.917.244</b>

Izvor: DZS

Obrada: HGK - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Ako se ukupan uvoz živih goveda i svinja i mesnih prerađevina preračuna na živu vagu, u 2008. godini

uvezeno je:

128.049 komada goveda (420 kg, R 52%)

764.509 komada svinja (100 kg, R 80%)

### 3. Uvoz i izvoz stočarskih i ribarskih proizvoda (Republika Hrvatska) u 2009

#### UVOZ I IZVOZ STOČARSKIH I RIBARSKIH PROIZVODA - REPUBLIKA HRVATSKA (siječanj - prosinac 2009.)

CT	PROIZVOD	UVOZ I.-XII. 2008.		IZVOZ I.-XII. 2008.		RAZLIKA
		u tonama	u USD	u tonama	u USD	u USD
	<b>UKUPNO POLJ. I PREHRAMBENA INDUSTRIJA</b>	<b>1.950.495</b>	<b>2.239.460.158</b>	<b>3.366.271</b>	<b>1.360.067.255</b>	<b>-879.392.903</b>
01	ŽIVE ŽIVOTINJE	46.264	157.265.201	6.832	10.471.804	-146.793.397
02	MESO I KLAONIČKI PROIZVODI	79.932	225.117.315	8.262	31.016.197	-194.101.118
04	MLIJEKO I MLIJEČNI PROIZVODI, JAJA, MED	66.726	107.427.122	59.914	66.645.343	-40.781.779
05	PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJ. NESPOM.	1.868	13.526.905	1.901	7.188.343	-6.338.562
15	ŽIVOTINJSKE MASTI I ULJA	2.984	4.023.341	5.795	2.540.460	-1.482.881
16	PRERAĐEVINE OD MESA	9.773	38.630.552	11.578	56.825.980	18.195.428
23	HRANA PRIPREMLJENA ZA ŽIVOTINJE	275.269	180.780.598	120.864	33.936.590	-146.844.008
	<b>UKUPNO STOČARSTVO</b>	<b>482.816</b>	<b>726.771.034</b>	<b>215.146</b>	<b>208.624.717</b>	<b>-518.146.317</b>
03	RIBE, LJUSKARI, MEKUŠCI I OSTALI BESKRALJEŽNJACI	38.834	79.723.650	27.165	135.592.482	55.868.832
16	PRERAĐEVINE OD RIBA, LJUSKARA	5.551	22.505.112	5.556	28.522.938	6.017.826
	<b>UKUPNO RIBARSTVO</b>	<b>44.385</b>	<b>102.228.762</b>	<b>32.721</b>	<b>164.115.420</b>	<b>61.886.658</b>
	<b>UKUPNO STOČARSTVO I RIBARSTVO</b>	<b>527.201</b>	<b>828.999.796</b>	<b>247.867</b>	<b>372.740.137</b>	<b>-456.259.659</b>

Izvor: DZS

Obrada: HGK - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Ako se ukupan uvoz živih goveda i svinja i mesnih prerađevina preračuna na živu vagu, u 2009. godini

uvezeno je:

138.575 komada goveda (420 kg, R 52%)

#### 4. Uvoz i izvoz stočarskih i ribarskih proizvoda (Republika Hrvatska) u 2010

### UVOZ I IZVOZ STOČARSKIH I RIBARSKIH PROIZVODA - REPUBLIKA HRVATSKA (siječanj - prosinac 2010.)

CT	PROIZVOD	UVOZ I.-XII. 2010.		IZVOZ I.-XII. 2010.		RAZLIKA
		u tonama	u USD	u tonama	u USD	u USD
	<b>UKUPNO POLJ. I PREHRAMBENA INDUSTRIJA</b>	<b>2.246.49</b>	<b>2.168.132.725</b>	<b>2.250.657</b>	<b>1.355.110.220</b>	<b>-813.022.505</b>
01	ŽIVE ŽIVOTINJE	45.471	138.050.103	10.286	20.948.560	-117.101.543
02	MESO I KLAONIČKI PROIZVODI	72.377	199.010.873	11.000	31.692.339	-167.318.534
04	MLIJEKO I MLIJEČNI PROIZVODI, JAJA, MED	80.865	130.704.208	51.844	62.692.758	-68.011.450
05	PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJ. NESPOM.	1.818	12.551.058	1.493	6.726.012	-5.825.046
15	ŽIVOTINJSKE MASTI I ULJA	1.823	2.975.586	8.125	3.907.077	931.492
16	PRERAĐEVINE OD MESA	10.002	34.536.235	12.218	55.830.936	21.294.701
23	HRANA PRIPREMLJENA ZA ŽIVOTINJE	265.401	157.982.301	123.058	36.665.341	-121.316.960
	<b>UKUPNO STOČARSTVO</b>	<b>477.757</b>	<b>675.810.364</b>	<b>218.064</b>	<b>218.463.023</b>	<b>-457.347.341</b>
03	RIBE, LJUSKARI, MEKUŠCI I OSTALI BESKRALJEŽNJACI	34.888	78.433.000	29.384	113.119.244	34.686.244
16	PRERAĐEVINE OD RIBA, LJUSKARA	6.347	23.967.654	4.576	22.276.036	-1.691.618
	<b>UKUPNO RIBARSTVO</b>	<b>41.235</b>	<b>102.400.654</b>	<b>33.960</b>	<b>135.395.280</b>	<b>32.964.626</b>
	<b>UKUPNO STOČARSTVO I RIBARSTVO</b>	<b>518.992</b>	<b>778.211.018</b>	<b>252.024</b>	<b>353.858.303</b>	<b>-424.352.715</b>

Izvor: DZS

Obrada: HGK - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Ako se ukupan uvoz živih goveda i svinja i mesnih prerađevina preračuna na živu vagu, u 2010. godini

uvezeno je:

124.964 komada goveda (420 kg, R 52%)

817.364 komada svinja (100 kg, R 80%)